

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016122140

Дата перевірки:
27.02.2024 16:23:38 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
28.02.2024 08:12:23 EET

ID користувача:
100011300

Назва документа: магістр Радишквської корегована керівником1 - копия

Кількість сторінок: 80 Кількість слів: 19208 Кількість символів: 151331 Розмір файлу: 165.12 KB ID файлу: 1015854767

39.2% Схожість

Найбільша схожість: 29.3% з Інтернет-джерелом (<https://pl.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/10/%D0%A1%D1%83%D>).

39.2% Джерела з Інтернету 975 Сторінка 82

20.2% Джерела з Бібліотеки 9 Сторінка 92

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 16

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (АНАЛІЗ СПЕЦІАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ)

У кожен історичну епоху в національній мові формуються оптимальні способи тлумачення ключових понять лінгвістики, зокрема поняття «термін». Здебільшого мовознавці концентрують свою увагу на дослідженні фахової мови у частині стилістики, а саме стилістичних особливостей сучасної української мови, або досліджують термін, терміносистему і юридичну термінологію як предмет перекладознавства (С. Альбота [2], Н. Андрейчук [181], Н. Артикуца [6, 7], О. Бабелюк [181], І. Байбакова [11], Л. Бордюк [17], М. Вакуленко [18], М. Вербенец [20], А. Д'яков [31], Я. Житін [34], О. Зарума-Панських [36, 37], В. Карабан [40-42], Т. Кияк [31, 48], І. Корунець [59], І. Кочан [60], З. Куделько [31], Ф. Циткіна [168] та інші).

Особливостями англомовної юридичної термінології в цілому, а також у сфері європейського та адміністративного права зокрема, цікавилися вітчизняні вчені Ю. Бугайко [39], Д. Гавура [22], М. Гінзбург [23, 24, 25], О. Гнатюк [27], Г. Грегуль [29], М. Гультай [162], І. Гумовська [30], Е. Дерді [32], О. Зеленська [38], Б. Калиновський [39], Д. Касяненко [43, 44, 45, 46], Н. Коваль [50], О. Колюшева [53, 54, 55], В. Лазарев [65], М. Любченко [71], А. Ляшук [72], О. Минзак [77], В. Рєзнік [158], С. Снігур [161], К. Сьох [162], С. Толса [163], К. Трихліб [164], О. Тур [165], О. Чередниченко [169], О. Шаблій [171, 172, 173], Т. Чаюк [174], В. Шило [175], Б. Шлоер [284], Н. Яцишин [180] та ін.

Фахова англомовна термінологія була об'єктом дослідження й іноземних філологів (Л. Бель (*L. Biel*) [183, 184], С. Гайда (*S. Gajda*) [197], М. Зелінський (*M. Zieliński*) [225], Д. Козьб'ял (*D. Koźbial*) [204], Д. Кристал (*D. Crystal*) [188], Р. Крич (*R. Creech*) [187], І. Нагі (*I. Nagy*) [208], Б. Поззо (*B. Pozzo*) [210], В. Сосоні (*V. Sosoni*), Дж. Р. (*J. R. Taylor*) [218], А. Цавоскі (*A. Cavoski*) [186], Б. Чарнота (*B. Czarnota*) [189], С. Шарчевич (*S. Šarčević*) [214] та інших).

Розглянемо деякі із цих підходів, що функціонують у сучасній лінгвістиці.

1.1. Термін як лексична одиниця: поняття «термін», «юридичний термін», «юридична термінологія», «термінологічна система», «адміністративно-правова термінологія»

Як свідчить аналіз спеціальної літератури, сьогодні існує чимало визначень поняття «термін». Так, Ф. Циткіна під поняттям «термін» розуміє спеціальне слово або словосполучення, яке виражається для точного вираження понять з якої-небудь галузі знання – науки, техніки, суспільно-політичного життя, мистецтва, юриспруденції тощо [168, С. 25].

До ознак терміна, що відмежовує його від слів загальноживаної лексики, Дж. Тейлор (*Taylor J. R.*) відносить:

1. Специфічність – чітке відокремлення сфери застосування лексичної одиниці.
2. Однозначність – термінами можуть бути тільки фіксовані поняття, які є обмеженими та однозначними в конкретних терміносистемах.
3. Стислість та точність – адже порушення цих правил може спричинити непорозуміння під час визначення змісту терміна серед фахівців.
4. Системність – за межами своєї терміносистеми вони можуть набувати зовсім протилежного значення.
5. Дефінітивність – чітко окреслює та обмежує їх значення, має підґрунтям не тільки лексикографічні джерела, а також застосовує навчальну або наукову літературу.
6. Відсутність синонімів та омонімів в межах своєї терміносистеми.
7. Стилїстична нейтральність – терміни не можуть мати емоційного та стилїстичного навантаження, що додає смисл поняттю [218, С. 69].

Розвиток термінології як науки, на думку М. Вакулєнка, дає змогу сформулювати низку важливих теоретичних положень, зокрема вчення про вдалий термін тощо [2]. Адже, доцільність терміна визначається не особистою прихильністю автора, а поєднанням об'єктивних критеріїв: по-перше, науковою обґрунтованістю – під час застосування аналітичного методу, а також

вживаністю – статистичного. Об'єктивізація та автоматизація процесу вибору вдалого терміна особливо важлива з огляду на необхідність створення національної терміносистеми, яка б органічно об'єднувала галузеві терміносистеми [2, С. 5].

Сучасне термінознавство, що досліджує природу і особливості терміна, визначає такі сутнісні його ознаки – вимоги до термінів загалом, а саме: пряма співвіднесеність із позначуваним поняттям спеціальної сфери; відносна незалежність від контексту; наявність дефініції; прагнення до однозначності; системність (певне місце в терміносистемі, ієрархічні відносини між термінами на основі логіко-поняттєвих зв'язків); функційна усталеність; конвенційність; відповідність термінологічним стандартам; раціональна стислість; кодифікованість; умотивованість; словотворча (дериваційна) спроможність (здатність); граматична правильність; стилістична нейтральність, відсутність експресивності, коректність. На думку Н. Артикуціої, їх важливо враховувати для формування уявлення про нормативні та ненормативні терміновживання в юридичному мовленні [6, С. 40].

«Правильно і чітко визначте значення слів – і цим Ви позбавите людство від половини його помилок і непорозумінь» [191 С. 156]: з цим висловом французького філософа Р. Декарта (*R. Descartes*) важко не погодитися, адже єдиним засобом фіксації права є мова і чіткість формулювань основних правових категорій є невід'ємною умовою ефективної реалізації особами їхніх прав, свобод і законних інтересів, дотримання принципів верховенства права, законності, юридичної визначеності [149, С. 85].

Однак право як специфічна сфера людського буття характеризується існуванням системи, що охоплює взаємопов'язані та взаємозалежні мовні елементів. Узагальнено, терміносистема – це структурно-організована конструкція, яка має «основні» одиниці – терміни, які фіксують основні поняття та категорії права, і «додаткові» – поняття із суміжних галузей науки.

Таким чином, обсяг спеціальної термінологічної лексики перевищує загальноживаної, а кількість носіїв такої лексики поступається числу носіїв

відповідної мови. У зв'язку з цим, інтенсивність випрацювання вдалого новоствореного терміна, за твердженням М. Вакуленка, на кілька порядків менша, ніж звичайного слова. Проте наявність формалізованих критеріїв вдалого терміна дає можливість компенсувати цей недолік [2, С. 6].

Формування нового терміна – це виникнення і мовне оформлення поняття. Різноманітність оформлення такого терміна пов'язують з низкою факторів як суб'єктивного, так і об'єктивного характеру. Зокрема, вченими застосовується різний метод (група методів) наукового пізнання, приналежність їх до тієї чи іншої суспільної науки, контекст, у якому досліджується поняття, актуальність об'єкту та предмета їхнього наукового дослідження в історичному ракурсі тощо. До об'єктивних факторів можемо віднести: динамічність змісту терміна, що постійно змінюється під впливом соціально-економічних, політичних, історичних, правових факторів; відсутність формальної дефініції в національному законодавстві та в судовій практиці, стан розвитку українського і глобального адміністративного права та юриспруденції в цілому тощо.

Термін у мові права ми розуміємо як слово чи словосполучення, яке є точним офіційним позначенням правового поняття, яке, водночас, застосовується у процесі пізнання та засвоєння явищ дійсності з точки зору права [158, С. 44]. Такі ж характеристики притаманні й для адміністративно-правових термінів, які є спільними не тільки для усіх сфер публічного адміністрування, але й часто застосовуються в конституційному, цивільному, кримінальному, трудовому праві тощо, а також в інших галузевих науках – державному управлінні, політології, економіці, інформатиці, медицині тощо. Це зумовлює виникнення спеціальної терміносистеми, що лежить в основі лексики текстів адміністративно-правових актів.

Проте проблема застосування запозиченої з інших мов термінології існує не лише в юриспруденції: з нею мають справу фахівці в будь-якій сфері, коли доводиться вводити в обіг поняття, яке внаслідок своєї новизни ще не має позначення в державній мові. Тут існує подвійна небезпека: з одного боку, можна нагромадити «псевдонаціональні», але винятково українські мовні

конструкції і безпідставно чекати, коли суспільство відмовиться їх сприймати. З іншого ж, значного масштабу набуває практика прямого запозичення іншомовної термінології, що часто порушує правила національної юридичної техніки під час ухвалення законодавчих актів [51, С.103].

Як наслідок, виникають юридичні конфлікти, що стають підставою для адміністративного (досудового) або судового оскарження, адже одні й ті ж терміни тлумачаться учасниками правовідносин по-різному.

Проте ці явища не лише релевантні праву. Питання оновлення понятійно-категоріального апарату ставиться також представниками інших наук, зокрема науки державного (публічного) управління. Так, О. Онуфрієнко вказує, що українська терміносистема продовжує активно рецептувати елементи терміносистеми світової науки, що потребує її нормативізації, кодифікації та стандартизації на національному рівні, оскільки предметом запозичення є терміни різних мов, спродуковані в межах неоднакових адміністративних та правових культур [79, С. 17].

Нині системне термінотворення переживає невідворотні трансформації, що можна виокремити в окремий напрям сучасного суспільствознавства. Отож запровадження неологізмів і запозичених термінів здійснює концептуальний вплив на розвиток термінологічного апарату, у тому числі й правового. На нашу думку, варто об'єднати зусилля вітчизняних учених, що «підключаються» про методологічний інструментарій усього спектру гуманітарних наук, долучившись до аналізу юридичної термінології.

Варто підкреслити, що юридичний термін – це слово або словосполучення на позначення власне правового поняття, яке відображає специфіку правових явищ (адвокат, позивач, відповідач, суддя, президент, уряд, судочинство, приватні особи, підприємство, юстиція) і має дефініцію у правовій доктрині (законодавчих актах, юридичних словниках, навчальних програмах, науково-практичних публікаціях) [6, С. 39]. До юридичної термінології належать суто юридичні терміни, а також терміни з інших сфер життєдіяльності людини (економіки, техніки, соціології, психології, менеджменту, медицини

тощо), які, залежно від конкретного контексту потребують обов'язкової конкретизації.

Юридична терміносистема відбиває комунікативні потреби суспільства, вербалізовано репрезентує комплекс правових понять. Активні процеси юридичного термінотворення виявлено в тенденціях лексико-семантичного збагачення термінологічного лексикону, що є наслідком неосемантизації, неологізації, оптимізації запозичень та інтернаціоналізації [20, С. 2].

Необхідно підтримати підхід П Балтаджи, що помилково ототожнювати юридичний термін та правове поняття (категорія), адже останнє – це категорія, яка визначає змістовну сторону права, що ж до терміна, то він належить до форми права [12, С. 3]. Посередником між поняттям і терміном визнано дефініцію у правозастосовних актах, за умови дотримання таких правил: термін позначає об'єкти, відносини чи явища, що не відбито в законодавстві; поняття виникло через переосмислення слів загального вжитку або при використанні спеціальних чи іншомовних слів; у понятті використовуються слова, які можуть зумовити множинність змістовних асоціацій; поняття по-різному трактуються юридичною наукою та правозастосовною практикою [12, С. 3].

Національна терміносистема знаходиться у зв'язку з національною правовою системою, що пов'язані з поняттям «субмова», яка відтворює динамічні процеси створення системи права європейського простору. У зв'язку з цим, логічною є позиція М. Вербенц про те, що саме така субмова права абсорбувала термінопоняття правової традиції (дефініції, лексичні відповідники) безпосередньо або за допомогою мов-посередників [20, С. 4]. Мова права і юридична термінологія розвиваються синхронно із суспільством, у якому вони функціонують, що й забезпечує постійний інтерес лінгвістів до них [20, С. 4].

Варто погодитися з висновками Е. Дерді, що ознакою англосовної юридичної термінології є дуалісична мовна основа, а намагання до семантичної точності пояснюється збереженням спеціальних термінів з французької мови і латини [32, С. 4]. Системний характер юридичної термінології визначається

наявністю гіперо-гіпонімічних та антонімічних відношень термінів права, які є універсальним засобом тематичної ієрархічної та різнополюсної організації досліджуваної термінології. Асистемність такої термінології полягає в наявності полісемантичних, омонімічних і синонімічних термінів, які перешкоджають однозначному розумінню правового поняття, але водночас є джерелом поповнення юридичної лексики за законом економії мовних засобів [32, С. 4].

Водночас правові категорії знаходять вираження в термінах, і кожна категорія має визначатися однозначним терміном. Тому в правозастосовній діяльності суб'єктів правовідносин виникають численні проблеми, якщо певного терміна взагалі не існує або його тлумачення є багатозначним. Така ситуація склалася і з термінами у сфері адміністративного права англ. *public administration* – укр. публічна адміністрація, англ. *good administration* – укр. належна адміністрація, англ. *governance* – укр. врядування, що в сучасній українській мові, чинних актах законодавства та вітчизняній судовій практиці не знайшов свого закріплення і вважається словосполученням іншомовного походження.

Стосовно поняття «адміністративно-правова термінологія», під якою О. Колюшева розуміє «сукупність адміністративно-правових термінів (слів і словосполучень), що позначають поняття у галузі адміністративного права, мають адміністративно-правову направленість, суміжну спрямованість понять та змістовність діяльності органів публічної адміністрації, а також призначені забезпечувати специфічні потреби у цій галузі [54, С.46], то слід зазначити, що вони, як правило, вживаються тільки в одному, специфічному для певної галузі права значенні, і саме в тому, яке не викликає подвійного тлумачення.

Як зазначає дослідниця, під час аналізу такого роду термінології необхідно враховувати особливості цієї сфери, а також відмінності правових систем країн континентальної та англосаксонської правових сімей [55, С. 11]. Адже у країнах континентальної правової сім'ї домінуюче значення має нормативно-правовий акт, існує велика кількість запозичених термінів з

римського права, а також поширена кодифікація нормативно-правових актів. У країнах англосаксонської правової сім'ї основним джерелом права є правовий прецедент, відсутність кодифікації права, наявна велика кількість синонімічних виразів, що можуть бути перекладені або зрозумілі некоректно, якщо не враховується історичний контекст їхнього вживання [55, С. 11].

Так, В. Шило, досліджуючи історію розвитку англійської мови, культурних і політичних відносин між мовними спільнотами, констатує періодизацію надходження французьких запозичень у склад англійської мови, що супроводжується не лише розширенням кількісного складу англійської адміністративно-правової терміносистеми, але й якісними семантичними змінами в правничій термінології [175, С. 126]. Багато французьких слів «проникло» в англійську лексику у другій пол. XIII та в XIV ст. [175, С. 124].

Таким чином, юридичній термінології, як і будь-якій історично сформованій термінологічній системі, притаманні як загальнолюдські, так і національно-специфічні мовні закономірності [7, С. 467]. Аналізуючи українську та англійську адміністративно-правову термінологію, можемо стверджувати, що текстам українською мовою притаманна конкретність, чіткість, визначеність, аніж англійською, тому перед лінгвістом постає проблема балансування вмінь надання відповідної форми і змісту. У зв'язку з цим, важливо, щоб було розроблено єдині термінологічні стандарти, адже розширення англійської адміністративно-правової термінології відкриє шлях до більш тісної співпраці з державами-членами ЄС як на міжнародному рівні, так і на рівні ділового спілкування у професійних колах філологів та юристів.

1.2. Способи утворення юридичних термінів та їхні структурні особливості

Як свідчить проведений аналіз спеціальної літератури, терміни за своєю структурою не є однорідними. Структурно-семантична організація термінологічних одиниць у галузевих термінологіях, зокрема юридичній, була об'єктом дослідження низки вітчизняних учених з теорії перекладознавства, зокрема, Е. Дерді [32], В. Згурської [37], С. Єнікєєва, В. Карабана [40-42], І. Корунця [59], А. Ляшук [72], М. Полюжин [84], Ф. Циткіної [168], та інших.

Так, В. Згурська констатує, що за структурною характеристикою лівова частка юридичних термінів (97%) – похідні: з них 80% – терміни-словосполучення, 20% – утворено за допомогою різних способів словотворення (суфіксація, словоскладання, префіксація тощо) [37, С. 537].

Англомовні юридичні терміни утворюються шляхом афіксації (префіксації та суфіксації) і конверсії, що є морфологічними способами творення терміноодиниць [174, С. 180]. На відміну від афіксації, конверсія та аббревіація не є продуктивними способом утворення юридичних термінів англійської мови. Водночас продуктивними способами утворення вважається, по-перше, словоскладання, що є морфолого-синтаксичним способом творення складних англомовних юридичний термінів, а, по-друге, синтаксичний спосіб, за допомогою якого утворюються словосполучення аналізованого об'єму англомовної термінології; семантичний спосіб, актуалізований процесами термінологізації та ретермінологізації, механізмами метафоризації та метонімізації одиниць загальноживаної мови й інших сфер [174, С. 180].

За будовою терміни (у тому числі й юридичні) поділяються на прості, складні та терміни-сполучення (прості та складні). Так, урахувавши той факт, що прості терміни неоднорідні за кількістю словоутворювальних елементів, у профільній літературі запропоновано згрупувати їх у такі блоки:

- 1) термін з однією основою (однокомпонентні);
- 2) термін з однією основою і одним (декількома) афіксами;
- 3) термін з декількома основами;

4) термін з декількома основами та афіксами [37, С. 537].

Водночас Н. Клименко підкреслює, що «морфологічний, або зовнішній словотвір становлять: 1) афіксація; 2) основоскладання, чи композиція; 3) словоскладання, чи екстапозиція; 4) скорочення чи аббревіація; семантичний або внутрішній словотвір, що полягає в семантичних змінах лексем» [48, С. 3].

Подібної думки є й група лінгвістів, зокрема М. Полужин [84, С. 23], що в термінознавстві існують різні підходи до способів термінотворення, зокрема:

- морфологічний, унаслідок якого терміни утворюються шляхом афіксації чи конверсії;

-- морфологічно-синтаксичний, за допомогою якого утворюються складні терміни та аббревіатури;

- синтаксичний, що є способом творення термінів-словосполучень;

- семантичний, сутність якого полягає в переосмисленні слів загального вжитку або термінів інших галузей [174, С. 178].

Розглянемо ці та інші способи утворення юридичних термінів детальніше.

Перед тим як перейти до характеристики афіскальних способів творення юридичних термінів, то варто зазначити, що значна частка правової термінології – це прості лексичні одиниці. Однак кількісне співвідношення простих і складних термінів указує на перевагу останніх. Чільне місце займають терміни (деривати), що будуються за допомогою суфіксальних і префіксальних морфем. Таким чином, афікси сприяють конкретизації термінів під час визначення семантичної природи і є продуктивним способом утворення термінів.

Під час афіксації утворення термінів відбувається шляхом додавання словотворчих префіксів і суфіксів до кореня чи основи вихідного терміна. Так, термінотворення цієї категорії понять англійської мови часто відбувається шляхом додавання компонентів за певними моделями, зокрема:

Префікси: модель pR (prefix+root):

de- англ. *decentralisation* – укр. децентралізація; англ. *derogation* – укр. дерогація, відхід; англ. *deregulation* – укр. дерегуляція;

im- англ. *impeach* – укр. ставити під сумнів; англ. *impartiality* – укр. неупередженість; англ. *impanel* – укр. включити до списку; англ. *impairment* – укр. ушкодження; англ. *imperfect* – укр. недосконалий;

un- англ. *unwanted* – укр. небажаний; англ. *unfinished* – укр. незакінчений;

mal- англ. *maladministration* – укр. maladministration;

anti- англ. *anti-corraption* – укр. антикорупційний; англ. *anti-Europeanism* – укр. антиєвропеїзм; англ. *antigraphy* – укр. дублікат документа з печаткою; англ. *antimerger* – укр. правові норми щодо заборони злиття корпорацій;

ir- англ. *irregular* – укр. нерегулярний; англ. *irreversible* – укр. той, що не підлягає скасуванню; англ. *irrevocable* – укр. безповоротний; англ. *irritant* – укр. той, що робить нечинним; англ. *irreparable* – укр. невідшкодовний;

self- англ. *self-administration* – укр. самоврядування; англ. *self-constituted* – укр. самозасновний; англ. *self-control* – укр. самоконтроль; англ. *self-defence* – укр. самозахист; англ. *selfexecuting* – укр. той, що набуває чинності одразу;

over- англ. *overclaiming* – укр. висування надмірної вигоди; англ. *overcharge* – укр. висування надмірних вимог; англ. *overfulfil* – укр. перевиконувати; англ. *override* – укр. перевищувати;

multi- англ. *multilevel* – укр. багаторівневий; англ. *multilateral* – укр. багатосторонній; англ. *multi-speed Europe* – укр. Європа «різних швидкостей»; англ. *multinational* – укр. багатонаціональний;

inter- англ. *intercede* – клопотати, заступатися; англ. *intercessor* – заступник; англ. *intercourse* – спілкування, відносини;

mono- англ. *monocracy* – укр. єдиновладдя; англ. *monition* – укр. виклик до суду; англ. *monopolistic* – укр. монополістичний;

dis- англ. *displaced* – укр. переміщений; англ. *disqualify* – укр. позбавити права; англ. *disposition* – укр. переміщення, диспозиція; англ. *disregard* – укр. недотримання; англ. *disturbance* – укр. порушення побулічного порядку; англ. *discretion* – укр. дискреція, власний розсуд; англ. *dismiss* – укр. відхилити (позов), закрити (справу); англ. *dismission* – укр. звільнення, відставка;

un- англ. *unjudicial* – укр. вчинений, у позачудовому порядку; англ. *unjust* – укр. несправедливий; англ. *unlimited* – укр. необмежений; англ. *unmake* – укр. скасовувати; англ. *unmeditated* – укр. ненавмисний;

trans- англ. *transparency* – укр. прозорість; англ. *transitory* – укр. тимчасовий; англ. *transgress* – укр. порушувати норми права;

co- англ. *coworker* – укр. співробітник; англ. *codecision procedure* – укр. процедура спільного прийняття рішень; англ. *co-administration* – укр. спільне адміністрування; англ. *The Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE)* – укр. Організація з безпеки та співробітництва в Європі;

non- англ. *non-treaty agreement* – укр. недоговірні умови; англ. *non-regulatory decision* – укр. індивідуальне рішення; англ. *non-member countries* – укр. треті країни; англ. *non-EU national* – укр. громадянин третьої країни; англ. *non-legislative act* – укр. підзаконний нормативний акт);

super- англ. *supernational* – укр. наднаціональний; англ. *administrative supervision* – укр. наглядова функція; англ. *superintend* – укр. наглядати, контролювати; англ. *super power* – укр. наддержава; англ. *supersedeas* – укр. наказ про зупинення виконання судового рішення тощо.

Велика кількість англомовних юридичних термінів утворюються й шляхом суфіксації. Так, зокрема за моделлю: **модель Rs (root+suffix):**

-able англ. *inviolable* – укр. непорушний; англ. *reasonable* – укр. розумний; англ. *applicable imputable* – укр. той, що стосується; англ. *sustainable* – укр. стабільний;

-acy англ. *privace* – укр. приватність; англ. *democracy* – укр. демократія; англ. *primacy* – укр. примат;

-ess англ. *neighborliness* – укр. сусідство; англ. *process* – укр. процес; англ. *lawfulness* – укр. законність; англ. *access* – укр. доступ; англ. *effectiveness* – укр. ефективність; англ. *excess* – укр. перевищення;

-ious англ. *religious* – укр. релігійний;

–**ance** англ. *governance* – укр. врядування; англ. *assistance* – укр. допомога; англ. *importance* – укр. важливість; англ. *finance* – укр. фінанси; англ. *accordance* – укр. відповідність; англ. *maintenance* – укр. підтримка;

–**ment** англ. *government* – укр. уряд; англ. *movement* – укр. рух; англ. *development* – укр. розвиток; англ. *agreement* – укр. умова тощо.

Афіксація як спосіб термінотворення передбачає також і одночасне приєднання префіксів та афіксів (префікси+суфікси) за моделлю **pRs** (**prefix+root+suffix**), зокрема:

de- -ion: англ. *decentralisation* – укр. децентралізація; англ. *deregulation* – укр. дерегуляція; англ. *derogation* – укр. відступ, дерогація;

de- -ment: англ. *department* – укр. департамент; англ. *development* – укр. РОЗВИТОК;

dis- -ion: англ. *discretion* – укр. дискреція, власний розсуд; англ. *distribution* – укр. розподіл; англ. *distortion* – укр. перекручування (фактів);

un- - able: англ. *unassailable* – укр. неспростовний; англ. *unconscionable* – укр. недобросовісний; англ. *uncompensable* – укр. той, що не підлягає відшкодуванню;

under- - ing: англ. *undertaking* – укр. підприємство; взяте зовоб'язання; англ. *understanding* – укр. домовленість; досягнення згоди; англ. *underlying* – укр. головний, переважний, пріоритетний, тощо.

Під час аналізу указаної терміносистеми констатуємо також представленість складних англійських термінів низкою структурних моделей, різних за кількісним представленням. Варто виокремити такі продуктивні моделі творення складних термінів: **n + n; n+ pl; n + p2; n + adj; adj + pl** та ін.

Отже, афіскальний спосіб творення юридичних термінів був чинником виникнення великої кількості термінів у галузі права, а характерною ознакою є те, що вони були запозичені із загального арсеналу словотвірних засобів англійської мови. Неможливість передати семантичне значення понять і категорій з галузі права за допомогою термінів з одною основою сприяє виникненню складних термінів (з декількома основами або з додаванням

афіксів). Для вказівки на приналежність до окремої галузі права застосовуються опорні слова, основне з яких виражає поняття певної галузі знань, а залежне – ознаку такого поняття.

До морфологічних або морфологічно-синтаксичних способів творення мовних одиниць у теорії перекладознавства зараховують також **конверсію, що є не є продуктивним способом творення одиниць англомовної юридичної термінології [174, С. 178]. Лише окремі із цих одиниць утворені шляхом конверсії, наприклад: англ. a judge (noun) – англ. to judge (verb), англ. a sentence (noun) – англ. to sentence (verb), англ. a trial (noun) – англ. trial (adj).**

Лівову частку англомовних юридичних термінів складають одиниці, утворені синтаксичним шляхом – термінами-словосполученнями і багатоконпонентні термінами. Найбільш поширеними є дво- та триконпонентні терміни, хоча і зустрічаємо чотири-, п'яти- та шестиконпонентні. Так, під час аналізу юридичних текстів, можливо прослідкувати певну закономірність у додаванні різних частин мови у словосполучення з багатьма компонентами, зокрема:

– **іменники (англ. noun)** – а) загальні: *administration, authority, interest, decision, governance, act, management, decentralization, body, person, order, sanction, sphere, matter, liability, responsibility, service, officer, agency, proceeding, court, case, law, discipline, eurointegration, process, procedure, treaty, standard, principle, policy, politics, police, legislation, agreement, acquis;*

б) власні: *European Union, Council of Europe, Ombudsman, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Charter of Fundamental Rights of the European Union, Association Agreement, The European Code of Good Administrative Behavior, Administrative Tribunal of the Council of Europe, Code of Administrative Procedure, European Court of Human Rights, European Court of Justice* **ТОЩО;**

– **дієслова (англ. verb):** а) смислові: *to administrate, to apply, to achieve, to act, to control, to serve, to rule, to manage, to regulate, to function, to operate, to*

trat, to discriminate, to ensure, to impose, to affect, to maintain, to share, to negotiate, to provide, to enter;

б) службові дієслова-зв'язки, що служать для утворення складних дієслівних форм (фразові дієслова): *to take, to keep, to grow, to become, to get, to look, to deal with, to set up (out), run out, come from, allow for, bring about, enter into, carry out, abstain from;*

в) допоміжні дієслова, що слугують для утворення часу або для побудови складеного присудка: *shall, will, to be, to have, to do;*

г) модальні дієслова:– *can, may, must, need* тощо;

– **прикметники** (англ. adjective): *public, private, administrative, state, social, general, effective, fundamental, national, common, collective, European, secure, binding, international, legal, shared, joint, transitional, reasonable, inviolable, inalienable, internal, external, human, proper, urgent, operative, personal, territorial, formal, official, sustainable, enforced;*

– **прийменники** (англ. **presosition**): а) місця: *around, over, behind, across;*

б) руху: *out of, under, from;* в) часу: *after, during, until, on;* г) виконавця дії/предмета: *by, on, with* тощо;

– **прислівники** (англ. **adverb**): а) часу: *now, than, before, later, recently;*

б) місця: *where, below, here, there, somewhere;*

в) ступеню: *enough, almost, much, very;*

г) способу дії: *slowly, straight, fast, well;*

д) частоти: *often, again, almost, always, ever;*

е) впевненості: *clearly, surely, definitely, probably* тощо.

Словоскладання та аббревіація також зараховують до морфологічно-синтаксичних способів творення мовних одиниць. Вони є досить продуктивними у творенні термінологічних одиниць англійської мови. Проте в англійських юридичних текстах використовуються не тільки аббревіатури, а й скорочення, а також латинські аббревіатури лат.*ad fin.* (ad finitum), лат.*ad int* (ad interim), лат.*vs / v – versus*, лат. *et al.* – et alii.

Таким чином, *терміни-словосполучення* висловлюють цілісні поняття з різним ступенем змістовної складності, проте мають більш сталий характер у порівнянні із загальними термінами англійської мови за лексико-семантичною організацією. Важливо, що місце одного з компонентів лексичних словосполучень заповнюється конкретним словом, що утворює певну семантичну групу. Основна ознака – відтворюваність у фаховому колі для вираження спеціального (профільного) поняття.

Утворення **англомовних юридичних термінів відбувається також і семантичним шляхом**. Семантична деривація є складним процесом створення нових значень слів, який спричиняє перебудову їхньої семантичної структури [174, С. 178]. Механізмами актуалізації семантичної деривації при термінотворенні є термінологізація і детермінологізація [174, С. 178]. Метафоризація – повноцінний механізм термінотворення у правотворчій діяльності. **Однокомпонентні та двокомпонентні метафоричні терміни є найбільш поширеними в аналізованій термінології**. Прикладами однокомпонентних метафоричних юридичних термінів англійської мови є такі: англ. *refresher*, англ. *to squeeze*, англ. *attackable*, англ. *reversion*, англ. *charge*. Зустрічаємо в англомовній юридичній термінології також і трикомпонентні метафори, наприклад: англ. *fruits of the poisonous tree* – **УКР. *фрукти отруєного дерева***, англ. *to drive a coach-and-four*, англ. *trade dress infringement* [174, С. 178].

Основними типами метафор в англомовній юридичній термінології зі сфери залучення назв об'єктів / **явищ для творення її одиниць, є антропоморфні, соціоморфні, артефактні та природоморфні метафори** [174, С. 178].

До семантичних процесів творення терміноодиниць зараховують і ретермінологізацію, що полягає у перенесенні терміна з однієї професійної сфери в іншу з повним чи частковим перетворенням його змісту [174, С. 179]. Ретермінологізація загалом не є типовим процесом утворення одиниць англомовної юридичної термінології, проте зустрічаємо і деякі винятки, зокрема англ. *e-filing*, англ. *gabel*, англ. *P-bond*, англ. *pacific settlement* тощо.

До окреслених способів утворення юридичних термінів зараховують також детермінологізацію, унаслідок якої терміни втрачають спеціальне значення і переходять до загальноживаної лексики, що зумовлено процесом взаємодії одиниць фахової та загальноживаної мови, проникненням термінів. Наприклад, такі юридичні терміни, як англ. *justice* – укр. *справедливість*, англ. *fine* – укр. *штраф*, англ. *malfeasance* – укр. *посадовий злочин*, досить часто використовуються в різних типах англomовного дискурсу та не сприймаються при цьому носіями мови як терміни. Термінологічність їхнього значення визначає саме фаховий юридичний контекст [174, С. 180].

Отже, серед аналізованих способів словотворення словоскладання є найпродуктивнішим, адже за його допомогою побудовано майже 40% усіх лексичних неологізмів [8, С. 14]. Складні слова, як і будь-які інші мовні явища, можуть бути класифіковані за різними принципами: структурою, походженням (етимологією), частинами мови тощо.

1.3. Євролект (*Eurolect*) як фахова мова *acquis* Європейського Союзу, її особливості

У зв'язку з тим, що магістерське дослідження ми здійснюємо на матеріалі актів європейського адміністративного права, зокрема права ЄС, то необхідно коротко зупинитися на генезі та особливостях поняття «євролект», яке є ключовим у діяльності лінгвістів із держав-членів ЄС.

Як зазначають Н. Ануфрієва та Н. Дуброва, нині не лише відбувається європеїзація правових систем та окремих галузей права [157], але й юридичних мов та юридичних понять, що є феноменом сучасного європейського права [5, С. 21].

На переконання Д. Касяненко, євролект – це нова інтернаціональна мовна сутність, що охопила Західну Європу у 90-х роках і сприяло запровадженню нового напрямку лінгвістичних досліджень – євролінгвістики [44, С. 98]. Саме мовні та позамовні чинники функціонування ЄС сприяли формуванню цього феномену. Водночас горизонтальне структурування (належність фахової мови до певної галузі) та вертикальне розшарування фахових мов (розподіл фахових мов на пласти за рівнем їхньої змістовної спеціалізації) дозволяють виокремити в мові права – підмову європейського права і позначити її правовим євролектом [46, С. 88].

Під час здійснення юридичного перекладу перекладач має справу з певним жанром мови спеціальної сфери людського буття, який функціонує в конкретній галузі права, має особливе соціальне призначення, вирізняється специфічними композиційними, стилістичними та лексико-семантичними ознаками і є різновидом фахової мови [149, С. 87]. Так, під фаховою мовою німецький мовознавець Л. Хоффманн (*L. Hoffmann*) розуміє сукупність усіх мовних засобів, які використовуються у фахово-обмеженій сфері комунікації для досягнення порозуміння між фахівцями у цій сфері [157, С. 425].

Офіційними мовами міжнародних (зокрема регіональних) організацій, Ради Безпеки ООН, НАТО і Ради Європи, є англійська та французька, а в ЄС – 24 мови держав-членів [149, С. 87].

Поряд з офіційними мовами в установах і органах ЄС функціонують також мови зі статусом «робочої»: англійська, французька та німецька [194]. Для реалізації такої політики багатомовності ЄС задіяно понад 4000 перекладачів. Указана ситуація полілінгвістичності ускладнюється ще й тим, що у ЄС розвивається явище правового «євролекту» (англ. *Europeak*, *Eurojargon*, *Eurolanguage*, *Eurolect*, *EUese*, *Euro-Legalese*, *Unionlegalese*, *Eurofog*, *Euro-English*) – підтипу юридичного перекладу, фахової мови документації ЄС, основною характеристикою якого є дотримання принципу «KISS» (англ. «*Keep it short and simple*» – «Роби коротко і просто») [216, С. 216].

Уважається, що євролект – це різновид фахової мови ЄС, що має свої структурні, семантичні та лексико-граматичні особливості. У фаховій літературі виділяють декілька суміжних понять. Так, «євролект» – це різновид фахової мови, що використовується для укладання текстів актів ЄС, що не охоплює сферу усного спілкування, а застосовується з метою забезпечення реалізації політик у різних сферах діяльності ЄС. «Єврожаргон» – це різновид фахової мови, що використовується саме під час усного спілкування працівників європейських організацій та установ (службовців ЄС). «Євромова» – це спрощена терміносистема для спілкування у межах ЄС, що сформувалася на основі висхідних мов – англійської та французької, проте гостро засуджується пересічними громадянами держав-членів ЄС.

Євролект – це підсистема національних мов ЄС (юридична письмова мова), яка штучно виникла на території міждержавного утворення – ЄС і функціонує для «обслуговування» ЄС. Вона репрезентує єдність плану змісту за умов множинності планів вираження [5, С. 22]. План змісту відображає спеціальне у мовних спільнотах, а у плані вираження – існують як спільні одиниці, що є результатом еквівалентного взаємоперекладу й прямих

запозичень, так і відмінні одиниці, які відбивають асиметрію планів вираження контракуючих мов.

Серед ключових лексико-термінологічних властивостей євролекту, які визначають специфіку перекладу текстів права ЄС, учені наводять такі:

1. Існування спеціальних юридичних термінів європейського права, що представляють нові специфічні концепти й поняття, виражені термінами-реаліями ЄС, отримавши назву євроніми.

2. Формування своєрідних скорочень, яким часто віддається перевага у текстах права ЄС порівняно з їхніми повними фаховими словосполученнями, скорочення форми спеціальних термінів та номенклатурних назв, серед яких переважають назви правових суб'єктів, зокрема міжнародних та національних органів, а також назви нормативно-правових актів, проєктів, програм тощо. Позитивною ознакою таких скорочень є їхнє гармонізоване використання в терміносистемі європейського права офіційних мов ЄС завдяки їхній транслітерації з мови-продуцента (переважно з англійської мови).

3. Застосування метафоричних термінів, а також термінів, представлених міфологічними антропонімами та композитами-понімами, що ускладнює сприйняття, розуміння і здійснення перекладу фахових текстів.

4. Специфічні сталі звороти (загальнодокументальні та юридичні), які застосовують у викладі норм права, поповнюються в результаті фразеологізації ідей об'єднаної Європи і вважаються ознакою офіційно-ділового стилю.

5. Поширені номенклатурні одиниці [58, С. 60].

Об'єктивність існування євролекту, що спрямована, у першу чергу, на досягнення «політичного консенсусу» в мові актів ЄС, вимагає від держав-членів і держав-кандидатів до ЄС підготовки як класичних перекладачів, так і фахівців вузької спеціалізації – з перекладів текстів євролекту. Окрім загальнонавчаних і загальнонаукових термінів, до терміносистеми євролекту входять юридичні термінами різних галузей права, доктрин та правозастосовної практики, множинних сфер суспільного життя (економіки, менеджменту, медицини, соціології, техніки тощо).

Наприклад, у Польщі у 2015–2019 рр. відбувалася реалізація проєкту «Євролект»: варіант польської мови в ЄС та його вплив на адміністративну польську мову», метою якого було дослідження польського «євролекту», нової гібридної форми польської мови, у чотирьох площинах – адміністративне законодавство, судові рішення, звіти та вебсайти ЄС [209]. Результатом досліджень експертів стало видання праці «Втрачені в Єврофоні. Текстовий відповідник права у перекладах» [183]. Отже, можемо стверджувати про існування як фахової мови документів ЄС (через англ. *Euro-English* – «євролект»), так і європеїзації мов держав-членів (кандидатів) ЄС (через визнання англійської мови *lingua franca* та процес імплементації права ЄС у національне адміністративне законодавство).

У мовній політиці ЄС спостерігається два шляхи її розвитку: один – необхідність гарантувати мовну рівність і мовне розмаїття, що приводить до зростання ролі юридичного перекладу, а з іншої – прагнення до економії фінансових витрат на переклад супроводжується зростанням впливу глобальної мови (англійської) та необхідності заохочення громадян ЄС до вивчення декількох мов, що може призвести до скорочення перекладацької діяльності [9, С. 29]. Проте із виходом Великобританії із ЄС постає питання дотримання принципу «офіційна мова держави-члена ЄС – офіційна мова ЄС»: англійська мова з 1973 року була офіційною мовою ЄС, через членство у ньому Великобританії. З його припиненням мав би і змінитися статус англійської як офіційної та робочої мови, однак нині він є незмінним через те, що вона є другою державною мовою у Ірландії та на Мальті – інших державах-членах ЄС.

Англійська мова була і залишається мовою міжнародного спілкування – глобальною мовою, яка є офіційною для 400 млн людей, для інших 400 млн – другою державною, для ще інших 600–700 млн – іноземною мовою для професійного спрямування [188, С. 420]. У таких умовах активно розвивається англійська лінгвістика, яка серед мов для спеціальних цілей (англ. *English for Special Purposes*) виділяє і юридичну англійську (англ. *Legal English*) [208, С. 262].

Філологи з держав-членів ЄС не вважають мову актів *acquis* ЄС окремою категорією, а розуміють її як функціональний і стилістичний варіант офіційного стилю на межі з науковим. Тому не можна сприймати юридичну англійську мову так само як англійську мову взагалі, адже вона хоч і не має властивої виключно для себе граматики, але існує характерна термінологія та засоби притаманні для неї зворотів [186, С. 61].

Проте термінологія, спеціально розроблена для позначення понять ЄС «евролектом», зазвичай має негативний відтінок, оскільки держави-члени ЄС часто звинувачують «її» у розпливчастості та неясності. Однак у випадку розробки текстів права ЄС з використанням таких термінів-неологізмів визначається необхідність і обґрунтування нових правових концепцій, що потім впливають на розвиток національних правових систем.

Євролект – це підсистема в системі національної мови, порівняно з мовою, яка обслуговує офіційне спілкування в ЄС, особливістю якої є примат концепції «спільних цінностей». Як правило терміни, що функціонують у ній, мають «європейський характер» (тобто застосовується префікс евро-) і без перекладу переносяться у національні терміносистеми або переклад шляхом калькування, зокрема франц. *acquis* – укр. «спільне надбання», *acquis* ЄС; франц. *subsidiarite* – укр. субсидіарний; англ. *maladministration* – укр. неналежна адміністрація, *maladministration*; англ. *Euroombudsman* – укр. євроомбудсман; англ. *Eurocomission* – укр. Єврокомісія; англ. *Eurospeak* – укр. «євромова» тощо.

Термінологічні новотвори, що передають у межах євролекту, формуються у різний спосіб: семантичний, лексичний, синтагмагичний [5, С. 21]. У групі лексичних неологізмів знаходяться старі лексеми, які набувають нового значення шляхом семантичного розширення: англ. *report* – укр. звіт; англ. *recommendation* – укр. рекомендація; англ. *directive* – укр. директива тощо. Інший спосіб – це метафоризація, наприклад використання кольоропозначень англ. *white paper* – укр. біла книга; англ. *green book* – укр. зелена книга; англ. *green Europe* – укр. зелена Європа тощо. Український переклад такої термінології ЄС,

що був створений «евролектом», у більшості випадків здійснюється шляхом повного чи часткового калькування терміносполучень із збереженням кількості КОМПОНЕНТІВ.

Як зауважує В. Лазарєв, такі явища, як правило, пов'язані з поточними політично-правовими та соціально-економічними процесами, зокрема:

з виходом держав-членів ЄС з організації – Великої Британії (англ. *Brexit*), Республіки Польщі (англ. *Polexit*) чи Угорської Республіки (англ. *Hungexit*) або ж повернення до складу ЄС (англ. *Breturn*);

щодо міграційної політики: англ. *death trafficker* – судно, на якому нелегальні мігранти намагаються потрапити до ЄС, що часто закінчується смертю людей; англ. *accelerated international protection procedure* – прискорена процедура розгляду заяви про міжнародний захист;

щодо економічної політики: англ. *bridge loan* – надання короткострокової позики приватним особам до моменту формування їхньої «фінансової незалежності»; англ. *reshoring* – процес повернення вироблення товарів у країну походження з офшорної зони;

щодо інформаційної політики: англ. *deep Web* – сегмент мережі Інтернет, який неможливо ідентифікувати за допомогою стандартних пошукових систем; англ. *cyber hijack* – утримання особи проти волі за допомогою використання електронних пристроїв; англ. *digital detox* – період часу, протягом якого людина утримується від використання електронних пристроїв тощо [65, С. 7-8].

Отож, на думку Д. Касьяненко, саме гетерогенність європейської правової спільноти, філософсько-правові розбіжності національних правових систем держав-членів ЄС, їхні культурологічні відмінності, політика багатомовності ЄС, величезні обсяги перекладу актів ЄС тощо призводять до негативних наслідків контамінації євролекту невмотивованими термінами та поняттями з англійської та французької мов [44, С. 103].

Таким чином, створення актів ЄС не носіями англійської мови (а їх більшість у комітетах і робочих групах інституцій ЄС) може принести нові виклики для України: збільшення негативних наслідків неоднозначного

розуміння і тлумачення текстів, складених фаховою мовою («євролектом»), і, як наслідок, не виконання міжнародних зобов'язань. Проте *acquis* ЄС є наднаціональним правом, що спрямоване на розвиток як ЄС, так і національного права його держав-членів, тому нова терміносистема повинна бути основою наднаціональної правової концепції, яку необхідно враховувати в правотворчій діяльності України.

Отже, функціонування фахової мови актів ЄС «євролекту» вимагає від України наявності фахівців у вузьких сферах секторального співробітництва, розгалуженої системи органів і встановленої адміністративної процедури, що будуть забезпечувати процес їх застосування та перекладу, створення електронних інформаційних ресурсів тощо. Адже коли формуються наднаціональні правові порядки, то вони повинні бути виражені в такій лінгвістичній формі, що дозволяє чітко з'ясувати семантичне значення терміна, відійти від множинного його тлумачення у національних правових системах.

У зв'язку з цим, в Україні відбуваються проєкти підвищення рівня володіння англійською мовою та розуміння особливостей «євролекту» серед основних суб'єктів правозастосування – публічних службовців, зокрема «Англійська мова для державних службовців» (2012-2016) [3], організований Британською Радою в Україні, який спрямовано на представників Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Адміністрації Президента України, Міністерства закордонних справ і Дипломатичної академії, Міністерства юстиції України, Міністерства освіти і науки України, Державної фіскальної служби України, Міністерства культури України, Державної служби фінансового моніторингу, Міністерства молоді і спорту України, Національної академії прокуратури України [9]. Окрім того, Національним агентством з державної служби України восени 2022 року анонсовано напрацювання законопроєкту про обов'язкові умови проходження служби певними категоріями державних службовців – знання на високому рівні англійської мови, права ЄС та основ діяльності установ та інституцій ЄС [149, С. 89].

Висновок до розділу 1

Термін – термінологічна система, юридичний термін – адміністративно-правовий термін – юридична термінологія є ключовими категоріями лінгвістики. В усіх демократичних правових системах, до яких належить й українська, створення правових текстів – це складний суспільний процес, під час якого законодавець спілкується з адресатами правових норм (суб'єктами права), використовуючи спеціальні та загальноживані терміни, що складають систему юридичної термінології, та інші засоби юридичної лінгвістики. Як наслідок, мова нормативно-правових актів має бути функціональною, комунікативною, формальною, стислою, адекватною, чіткою, з повнотою визначень, а юридичний текст – правильно та чітко передавати ідею національного (наднаціонального) правотворця. Такими формальними вимогами повинні керуватися й перекладачі юридичних текстів [149, С. 85]. Адміністративно-правовий термін є основою терміносистеми, що функціонує у сфері адміністративного права.

Під час аналізу юридичного терміна методологічно важливо, по-перше, розглядати терміни діалектично, тобто у взаємозв'язку та розвитку; по-друге, урахувати принцип історизму; по-третє, намагатися виявити суттєві характерні ознаки та особливості такого терміну; по-четверте, сприймати термін як етап розвитку суспільного життя; по-п'яте, доцільно застосовувати інтегральний підхід до з'ясування змісту терміна. Також доцільно для обґрунтування впровадження нової термінології аналізувати і зарубіжні джерела права як англійських країн, так й франкомовних, звертаючи особливу увагу в дослідженнях на порівняльно-правовий метод наукового пізнання.

Юридична терміносистема є гетерогенною – складається не лише з простих (непохідних) слів, але й складних, що утворюються шляхом додавання афіксів (суфіксів і префіксів), складних термінів, утворених з декількох основ + додавання афіксів (суфіксів і префіксів), а також термінів-словосполучень (простих і складних).

Під євролектом розуміють фахову мову актів європейського права, яка функціонує в спілкуванні в органах та установах ЄС, якою складаються тексти нормативних і нормативно-правових актів. Терміносистема євролекту в українській мові притаманна дублетність фахових позначень, оскільки європейське право є відносно новим явищем, а отже, його термінологія знаходиться у процесі розвитку і потребує лексичної гармонізації. Розширенню терміносистеми євролекту сприяють термінологізація загальноживаних лексичних одиниць, транстермінологізація, метафоризація, транспозиція, морфологічні способи словотворення, калькування, еквівалентний, описовий та наближений переклади.

РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Сьогодні з упевненістю можемо констатувати, що комунікація між фахівцями з різних сфер суспільного життя вийшла за межі однієї держави, міжнародної організації чи навіть одного континенту [149, С. 86]. У глобалізаційних та інтеграційних умовах розвитку національних правових систем гостро постає проблема «чистоти» фахової (юридичної) мови, однакового наповнення змістом основних правових категорій, що існують у ній, стійкості форм мовних засобів. Тому правильний вибір видів і способів перекладу європейського права (у широкому розумінні) впливає на ефективність процесу адаптації національного законодавства до європейських стандартів, сформованих ЄС, Ради Європи, ОБСЄ; на швидкість імплементації положень Угоди про асоціацію з ЄС 2014 р. і вступу до ЄС, відповідність національної судової практики при вирішенні публічно-правових спорів практиці міжнародних судових установ, зокрема ЄСПЛ, через призму застосування принципу верховенства права [149, С. 86].

Дослідженням особливостей перекладу англomовної юридичної термінології у юридичних текстах, у т.ч. зі сфери адміністративного права, у своїх наукових розвідках займалися, зокрема, А. Антонюк [4], В. Бабюк [9], Й. Багмут [10], Ю. Баклаженко [182], О. Білоус [13], Т. Бесараб [15], Л. Бондарчук [16], М. Вакуленко [18], С. Власенко [21], Д. Гавура [22], М. Гінзбург [23-25], О. Ганатюк [27], Е. Дерді [32], В. Желясков [33], А. Загороднюк [35], В. Згурська [37], В. Карабан [40-42], Д. Касяненко [43-46], А. Коваленко [49], О. Кондратьєва [56], В. Коптілов [57], І. Корунець [59], М. Криськів [61], З. Куделько [62], Е. Куш [64], О. Лось [67], С. Максимов [74], Н. Максимчук [84], А. Мамрак [75], С. Матвєєва [76], М. Панов [81], М. Павлюк [15], Л. Поліщук [83], М. Положин [84], Т. Пушкар [83], Л. Омельченко [84], О. Радзієвська [92], Н. Рябокoнь [159], Т. Сніца [177], В. Стукаленко [159],

Г. Харламова [166], І. Царьова [167], Ф. Циткіна [168], Л. Черноватий [170], О. Шаблій [172], А. Шугаєв [176], І. Шумило [177], І. Янчук [179] та інші.

У сучасних умовах перекладач юридичних текстів відіграє важливу роль у процесі тлумачення і застосування положень європейського адміністративного права на національному рівні. Він є, як зазначає К. Карбовнік (*K. Karabownik*), своєрідним «посередником» між правотворцем європейського права та адресатами таких приписів [201, С. 223]. Перекладачі є «невидимими» законотворцями, адже під впливом їхніх перекладів єдине європейське право набуває характеристик національного.

2.1. Особливості організаційно-правового забезпечення перекладу юридичної термінології на українську мову

Аналіз спеціальної літератури, а також практична робота здобувачки з перекладами юридичної термінології свідчить, що (як це і пропонує О. Шаблій) переклади юридичних текстів варто виділити в окремий вид фахового перекладу експертного типу [172, С. 238].

Логічно буде зупинитися на особливостях здійснення перекладу такого саме виду дискурсу [149, С. 92]. Це пов'язано з тим, що, по-перше, метою офіційного юридичного перекладу є відтворення правової дії тексту перекладу у правовій системі-реципієнті; завдяки відповідним юридичним процедурам офіційний юридичний переклад стає джерелом права або правовою підставою, тому для того, щоб адекватно передати волю інституційного автора (законодавця, державного органу тощо) необхідно використовувати спеціальні методи юридичного тлумачення та методи порівняльного правознавства.

По-друге, результат юридичного перекладу виконує ще й вторинні функції – слугує матеріалом для наукових досліджень і джерелом нормативних міжкультурних термінологічних еквівалентів; неофіційний юридичний переклад (переклад наукової правничої літератури) виконується не лише з метою інформування адресата перекладу про юридичну теорію і практику іноземної правової культури, він стає складовою національної правничої думки (міжкультурного правничого дискурсу).

По-третє, правові системи залежні від систем відповідних національних (державних) мов (правові поняття та норми побудовані за законами конкретної мови, з урахуванням національних традицій правничої терміносистеми), є частиною національних культур (мораль, традиції, звичаї, політично-ідеологічні чинники, сучасні тенденції відображаються у чинному праві та правовій культурі; правові поняття та норми сформульовані за правилами національної нормотворчої техніки тощо), тому кожна перекладна комбінація потребує окремих теоретичних і методичних розробок [172, С. 110-112; 149, С. 92-93].

Важливим у контексті визначення особливостей перекладу англomовної юридичної термінології на українську мову є окреслення механізмів організаційно-правового забезпечення перекладу. Їхню множинність можемо прослідкувати під час дослідження особливостей здійснення державними органами офіційного перекладу [148, 151, 156, 157; 149, С. 94-103] :

- 1) текстів міжнародних договорів, що є джерелами права України;
- 2) практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) під час вирішення юридичних спорів;
- 3) актів *acquis* ЄС, пов'язаних з виконанням зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, що стосуються правових відносин.

Розглянемо такі механізми детальніше.

1). Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана ВР України, є частиною національного законодавства України (ст. 9 Конституції України). Відповідно до положень ст. 3 Закону України «Про міжнародні договори» від 29.06.2014 [89] від імені України укладаються міжнародні договори, зокрема політичні, мирні, територіальні і такі, що стосуються державних кордонів, розмежування виключної (морської) економічної зони і континентального шельфу України; стосуються прав, свобод та обов'язків людини і громадянина тощо. Від імені Уряду укладаються міжнародні договори з економічних, торговельних, науково-технічних, гуманітарних та інших питань, віднесених до його відання. Міжвідомчими є міжнародні договори з питань, що належать до повноважень міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та державних колегіальних органів. Отже, усі види міжнародних договорів – міждержавні, міжурядові, міжвідомчі – сфера регулювання норм адміністративного права України, прямого впливу на поведінку суб'єктів адміністративно-правових відносин [149, С. 94].

Юридичний переклад міжнародних договорів здійснює Міністерство закордонних справ України згідно з положеннями Порядку здійснення офіційного перекладу багатосторонніх міжнародних договорів України на українську мову, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від

17.03.2006 № 353. Такому перекладу надається статус офіційного, під ним розуміють автентичний виклад українською мовою тексту багатостороннього міжнародного договору України, складеного мовою, іншою, ніж українська. До організації та здійснення таких перекладів долучають фахівців міністерств або інших центральних органів виконавчої влади, відповідальних за укладення такого договору, які здійснюють попередній його переклад, що надійшов з Міністерства закордонних справ України. Отож переклад міжнародних договорів, наприклад зі сфери використання територій і природних ресурсів буде проходити термінологічну експертизу в Міністерстві енергетики та захисту довкілля, Державній службі геології та надр України або Державній службі України з питань геодезії, картографії та кадастру тощо [149, С. 96].

Зауважимо, що лексика міжнародних договорів кількісно обмежена, тобто спостерігається тенденція до замкнутості, використання уніфікованого набору лексем, фраз і структур, для яких характерні обмежені можливості сполучуваності, що є проявом консервативності стилю. Серед ознак мови міжнародних договорів, що підлягають перекладу, можемо виділити низку характеристик: нетипове вживання неологізмів; обмежене використання синонімів, оскільки вони можуть створити ефект двозначності; використання емоційно не забарвлених ділових стандартів, які відносяться до нейтральної лексики; стандартизація в текстах клішованого характеру і творення спеціальної фраземіки міжнародних документів; інтенсивне застосування спеціальної лексики, зокрема назв організацій, закладів, органів, процедур, посадових осіб, посад, документів, їх частин, а також т.зв. «ситуативної лексики» [37, С.535; 36, С. 14]. Саме такі стандарти є характерними і для лексики стилю міжнародної документації в адміністративно-правовій сфері [149, С. 97].

2). Для імплементації в національне законодавство, судову практику, адміністративну діяльність суб'єктів публічної адміністрації європейських стандартів щодо захисту прав і свобод людини у правовій сфері важливе значення має як якісний переклад актів Ради Європи і практики ЄСПЛ, так і доведення їх до відома всіх суб'єктів правовідносин [149, С. 98].

Нормативними вимогами до здійснення перекладу означених актів є виконання Україною положень Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» 23.02.2006. № 3477-VI, Указу Президента України «Про План заходів з виконання обов'язків та зобов'язань України, що випливають з її членства в Раді Європи» від 12.01.2011. № 24/2011, розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів, спрямованих на виконання обов'язків та зобов'язань України, що випливають з її членства в Раді Європи» від 23.11.2008. № 1002-р, Плану дій Ради Європи для України на 2018–2022 рр. від 21.02.2018, План дій Ради Європи для України «Стійкість, відновлення та відбудова» 2023-2026 рр. від 14.12.2022.

Ключові зобов'язання держав щодо перекладу та поширення рішень ЄСПЛ було сформульовано в Рекомендаціях R(2002)13 Кабінету Міністрів Ради Європи державам-членам Ради Європи щодо опублікування та розповсюдження в державах-членах Ради Європи тексту Конвенції РЄ 1950 р. і рішень та ухвал ЄСПЛ у державах-членах від 18.12.2002: держави-члени зобов'язані забезпечувати з ініціативи держави чи приватних осіб негайне і широке опублікування рішень та ухвал Суду, які становлять відповідні напрацювання в прецедентній практиці або вимагають від них як від держав-відповідачів спеціальних заходів з їхнього виконання, повністю або принаймні у стислому викладі чи у формі витягів (з відповідними посиланнями на оригінальні тексти) мовою (мовами) країни, зокрема в офіційних виданнях, інформаційних бюлетенях відповідних міністерств, правових журналах та інших засобах масової інформації, якими зазвичай користується правнича громадськість, включаючи, коли це доречно, сторінки в мережі Інтернет [149, С. 99].

Отже, на Міністерство юстиції України покладається обов'язок забезпечення перекладу, засвідчення його автентичності, опублікування повних текстів рішень щодо України в спеціалізованому виданні, а на Державну судову адміністрацію України – поширення і забезпечення суддів необхідною кількістю примірників [149, С. 99].

Зважаючи на той факт, що відповідно до ст. 6–7 Кодексу адміністративного судочинства України від 06.07.2005 [52], ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006., і Європейської конвенція з прав людини Ради Європи 1950 р., і практика ЄСПЛ є джерелами національного адміністративного права, що застосовують у діяльності вітчизняні адміністративні суди, то гостро постає питання перекладу їхніх текстів. Адже законодавець окреслив вузьке коло судових рішень, що підлягають офіційному перекладу та оприлюдненню: лише остаточні рішення ЄСПЛ у справах проти України, якими визнано порушення Конвенції; щодо справедливої сатисфакції; щодо дружнього врегулювання; про схвалення умов односторонньої декларації. Існує проблема відсутності перекладів рішень, стороною якої є інший член Ради Європи [149, С. 100].

Окрім цього, національним судам необхідно враховувати приписи ст. 10 Конституції України, ст. 14 Закону України «Про міжнародні договори України» [82], ст. 18 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини». Адже для цілей посилання на рішення ЄСПЛ суди використовують переклади текстів, надруковані в офіційному виданні, а у випадку відсутності перекладу – суд користується оригінальним текстом. У разі виявлення мовної розбіжності між перекладом та оригінальним текстом суд користується оригінальним текстом. А у випадку виявлення мовної розбіжності між оригінальними текстами та/або в разі потреби мовного тлумачення оригінального тексту використовується практика Суду [149, С. 100].

Отже, законодавцем передбачений складний механізм застосування текстів рішень ЄСПЛ національними суддями в частині перекладів, що вимагає від них не тільки професійної компетенції у сфері права, але й додаткових навичок знання іноземних мов. Подолати окреслені проблеми, на нашу думку, можливо шляхом установлення мінімального рівня знання фахової іноземної мови для суддівського корпусу (B2) із систематичним його підвищенням, а також розповсюдженням довідкової літератури (двомовних глосаріїв термінів

Ради Європи), зокрема Глосарію з Європейської конвенції з прав людини (*English-Ukrainian, Англійська-Українська* (2015) [276], Глосарій термінів політики, що базується на доказах (англ. *Glossary of terms on Evidence based Public Policy*) [145, 278] тощо [149, С. 101].

Зрозуміло, що можуть виникати складнощі з організацією перекладу текстів практики ЄСПЛ, однак постає питання, коли органи судової влади посилаються на рішення ЄСПЛ, які офіційно не перекладені та не оприлюднені. Чи можливе у такому випадку порушення Конституції України? Ми критично оцінюємо позицію О. Веніамінова про те, що оскільки прецедентне право ЄСПЛ є тлумаченням норм Конвенції та Протоколів до неї та одночасно визначає права й обов'язки громадян, можна стверджувати, що застосування рішень, які офіційно не перекладені державною мовою та не доведені до відома населення у встановленому законом порядку, є прямим порушенням конституційних прав громадян [19]. Уважаємо, що перелік прав і основоположних свобод людини, визначені самою Конвенцією, офіційний переклад якої здійснено й опубліковано на офіційному вебсайті Верховною Радою України, а рішення ЄСПЛ лише тлумачать ці права і свободи, не вводячи нові чи змінюючи їхній зміст.

Про особливості інтерпретації англійської юридичної термінології у світлі застосування рішень ЄСПЛ писав англійський учений Д. Вілкінсон (*D. Wilkinson*), який зазначав, що однією з причин незастосування практики ЄСПЛ українськими суддями є помилкове переконання в тому, що судова практика не може застосовуватись у правових системах, що дотримуються цивільно-правової традиції, проблеми з перекладом термінів «англ. *case law*» та «англ. *jurisprudence*», і занадто мала кількість перекладів рішень ЄСПЛ і звітів міжнародних організацій у сфері прав людини [224, С. 225]. Хоч автор помилково стверджує повну відсутність перекладів рішень ЄСПЛ, але слушно пропонує долучити до цього процесу неурядові організації, відомих національних і зарубіжних фахівців-філологів і юристів, представництва міжнародних організацій в Україні [149, С. 100].

Так, на шпальтах Всеукраїнського журналу «Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі» Українською правничою фундацією вже не один рік готуються випуски спеціалізованого видання, що забезпечує суддів, адвокатів, науковців і практиків права україномовною інформацією щодо діяльності ЄСПЛ, а передовсім – текстами перекладів судових рішень [149, С. 102]. Верховний Суд також системно висвітлює переклади рішень ЄСПЛ і Суду справедливості ЄС на єдиному судовому порталі «Судова влада».

3). Механізм здійснення перекладу юридичної термінології, що є частиною *acquis* ЄС, на українську мову дещо відрізняється від перекладу міжнародних договорів і практики ЄСПЛ.

У хронологічному порядку процедуру перекладу актів міжнародних договорів регулювали, зокрема [149, С. 99]:

- наказ Міністерства юстиції України від 26.11.2003 № 144/5 «Порядок перекладу європейського права на українську мову»;

- наказ Міністерства юстиції України від 8.06.2005 № 56/5 «Порядок перекладу актів *acquis communautaire* на українську мову»

- постанова Кабінету Міністрів України від 17.03.2006 N 353 «Про затвердження Порядку здійснення офіційного перекладу багатосторонніх міжнародних договорів України на українську мову»;

- наказ Міністерства юстиції України від 24.09.2009 № 1728/5 «Порядок перекладу актів *acquis communautaire* на українську мову»;

- постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 № 55 «Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею»;

- постанова Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 № 512 «Порядок здійснення перекладу на українську мову актів ЄС *acquis communautaire*, пов'язаних з виконанням зобов'язань України у сфері європейської інтеграції»;

- постанова Кабінету Міністрів України від 02.05.2023 «Порядок здійснення перекладу на українську мову актів ЄС *acquis communautaire* та на англійську мову актів законодавства України, пов'язаних з виконанням зобов'язань України у сфері європейської інтеграції».

Особливу увагу необхідно звернути на два останні нормативно-правові акти (з 2017 і 2023 рр.), які докорінно змінили підхід до перекладацької діяльності у сфері права ЄС і набуття перекладами статусу офіційного.

Так, після довгих років неврегульованості сфери здійснення перекладу актів ЄС нами, разом з перекладачами Проекту ЄС «Association4U» і працівниками Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України, було підготовлено нову адміністративну процедуру здійснення юридичного перекладу, закріплену у постанові Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 № 512 «Порядок здійснення перекладу на українську мову актів ЄС *acquis communautaire*, пов'язаних з виконанням зобов'язань України у сфері європейської інтеграції» [87]. Нині переклад актів права ЄС, пов'язаних з імплементацією Угоди про асоціацію з ЄС 2014 р. і виконанням інших міжнародних зобов'язань України, здійснюється Урядовим офісом, а фактично – 50 перекладачами Проекту ЄС «Association4U». Розглянемо цей механізм детальніше [149, С. 101].

Предмет перекладу визначено акти *acquis communautaire* ЄС, пов'язані з імплементацією Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, виконанням інших міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції [149, С. 101].

Суб'єктом перекладу є співробітники Відділу з питань донорської допомоги, комунікації та перекладів актів права ЄС Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України (з 04.10.2017), який забезпечує: 1) здійснення перекладу актів *acquis* ЄС на українську мову; 2) оновлення глосарія термінів *acquis* ЄС; 3) організацію роботи з підготовки орієнтовного плану перекладу актів *acquis* ЄС з урахуванням зобов'язань України у сфері європейської інтеграції [149, С. 101].

Порядок здійснення перекладу. Указаним порядком передбачено, що орієнтовний план перекладів актів *acquis* ЄС формує Урядовий офіс та

забезпечує його подання до 30 січня поточного року на розгляд Кабінету Міністрів України з подальшим схваленням та оприлюднюються на Єдиному веб-порталі органів виконавчої влади. Далі переклад консолідованої версії актів *acquis* ЄС за рахунок коштів Державного бюджету України та/або коштів міжнародної технічної допомоги здійснюється філологами-перекладачами, а їхню термінологічну перевірку в розумний строк – ініціатор, який подав запит на здійснення такого перекладу та є відповідальним за виконання зобов'язань України. Як правило, це центральний орган виконавчої влади. Після завершення розгляду пропозицій щодо внесення редакційних змін за результатами термінологічної перевірки та редагування перекладу акта *acquis* ЄС Урядовий офіс передає тексти на затвердження Урядовому комітету, до компетенції якого належать питання європейської та євроатлантичної інтеграції. Переклад тексту протягом 15 робочих днів з дати затвердження публікується на Єдиному вебпорталі органів виконавчої влади, надсилається ініціатору здійснення перекладу в електронному вигляді з позначкою «Переклад затверджений» [86; 149].

Таким чином, робота над формуванням оновленого порядку перекладу на українську мову *acquis* ЄС була інтенсивною та кропіткою, з великою кількістю позитивних аспектів, що передбачала врахування інтересів усіх зацікавлених суб'єктів – Кабінету Міністрів України, ініціаторів перекладу, філологів-перекладачів і юристів-практиків, проте не вдалося оминати і певної неузгодженості. Проблеми, що виникають під час перекладу юридичної термінології, розглядаються в роботі у частині самостійного аналізу зібраного матеріалу (зокрема у розділі 3.1).

Перш ніж перейти до самостійного аналізу спеціальної лексики юридичного дискурсу, що є метою вказаного дослідження, слід розглянути способи і шляхи відтворення лексичних одиниць, якими сьогодні послуговуються перекладачі.

2.2. Види і способи перекладу лексичних одиниць спеціального англомовного дискурсу

Суддя Верховного Суду однієї із земель Німеччини Б. Рютерс (*B. Rütters*) у фундаментальному дослідженні «Теорія права» розвинув концепцію взаємозв'язку права та мови, указавши, що «поза мовою право не існує...право можливо виразити, передати, пояснити, вдосконалити лише завдяки інструментарію мов» [212, С. 106; 149, С. 86]. І далі вчений робить узагальнювальний висновок: «разом з європеїзацією національних правових систем і глобалізацією економічних відносин у багатьох галузях юридичної практики постають нові проблеми, пов'язані з іноземними мовами» [212, С. 107].

Як показує аналіз спеціальної літератури з перекладознавства, при перекладі англомовних термінів використовується низка спеціальних способів та шляхів відтворення у перекладі різних лінгвістичних одиниць. Розглянемо їх детальніше.

Як зазначає І. Корунець, традиційно визнаються такі види перекладу [59, С. 110-113]:

1) *літеральний (буквальний)*: переклад, який застосовується при роботі з окремими словами, поверхня яких має форму і структуру, а також їх лексичне значення в мові джерела і в цільовому мовою, повністю збігаються (зокрема це міжнародні морфемами, лексемами / слова, рідше словосполученнями англійською та українською мовами, а часто й у деяких інших мовах, що є буквально ідентичною або дуже подібною презентацією ідентичного лексичного значення лексичної одиниці, типу англ. *administrator* – укр. *адміністратор*).

2) *транскрипція*: метод, за допомогою якого частково передається орфографічна і частково звучна форма лексеми / слова мови джерела: англ. *archbishop* – укр. архієпископ, англ. *card* – укр. картка/карта, англ. *European* – укр. європейський, англ. *organized* – укр. організований.

3) *вербальний: переклад*, що також застосовується на рівні лексем, але на відміну від буквального перекладу чи транскрипції, ніколи не передає орфографічну або звукову форму вихідних мовних одиниць, а лише їх позначувальне значення: англ. *fearful* – укр. *страшний*, англ. *fearless* – укр. *безстрашний*, англ. *helpless* – укр. *безпорадний*, англ. *incorrect* – укр. *неправильний*. Проте частина англomовної лексики може відбуватися способом вербального перекладу на лексико-морфологічному рівні, коли їхні лексичні значення і морфологічна будова в англійській та українській мовах майже збігається, як от англ. *help-less* – укр. *без-порадний*, англ. *super-profit* – укр. *надприбуток*.

Водночас переважна більшість інших слів у перекладі не зберігає структуру у цільовій мові через відмінності у морфологічних системах англійської та української мов. Вербальний переклад полісемантичних слів дозволяє вибирати необхідний серед декількох варіантів. Вербальний переклад використовується лише на рівні лексеми / слова, оскільки на рівні словосполучень, а особливо фразеологізмів та сталих виразів, він часто може зруйнувати зміст, наприклад. Графічний приклад словесного перекладу існує у словниках, які перелічують лексичні значення тисяч окремих слів.

4) *переклад «слово в слово»* є послідовним словесним перекладом на рівні фраз і речень;

5) *інтерлінійний спосіб / метод перекладу* – це умовний термін для чіткого перекладу на рівні певного тексту. Останні можуть бути уривками, строфами, уривками з твору або самої роботи. Метод міжлінійного перекладу може бути практично застосований до всіх мовних одиниць (речень, суперсинтактичних одиниць, пасажів);

6) *літературний переклад* – це найвищий рівень діяльності перекладача.

Недарма О. Шаблій пропонує виділити переклади юридичних текстів в окремий вид фахового перекладу експертного типу [172, С. 238; 149, С. 90-91]. Це пов'язано з тим, що, по-перше, метою офіційного юридичного перекладу є відтворення правової дії тексту перекладу у правовій системі-реципієнті;

завдяки відповідним юридичним процедурам офіційний юридичний переклад стає джерелом права або правовою підставою, тому для того, щоб адекватно передати волю інституційного автора (законодавця, державного органу тощо) необхідно використовувати спеціальні методи юридичного тлумачення та методи порівняльного правознавства [149, С. 90];

по-друге, результат юридичного перекладу виконує ще й вторинні функції – слугує матеріалом для наукових досліджень і джерелом нормативних міжкультурних термінологічних еквівалентів; неофіційний юридичний переклад (переклад наукової правничої літератури) виконується не лише з метою інформування адресата перекладу про юридичну теорію і практику іноземної правової культури, він стає складовою національної правничої думки (міжкультурного правничого дискурсу) [149, С. 90];

по-третє, правові системи залежні від систем відповідних національних (державних) мов (правові поняття та норми побудовані за законами конкретної мови, з урахуванням національних традицій правничої терміносистеми), є частиною національних культур (мораль, традиції, звичаї, політично-ідеологічні чинники, сучасні тенденції відображаються у чинному праві та правовій культурі; правові поняття та норми сформульовані за правилами національної нормотворчої техніки тощо), тому кожна перекладна комбінація потребує окремих теоретичних і методичних розробок [172, С. 110-112; 149, С. 90-93].

Однак слушно може виникнути запитання: «Хто має взяти на себе відповідальність перекладати численні законодавчі акти, європейські директиви та стандарти, а також коментарі та підручники з європейського права?» [171, С. 304; 149, С. 93]. Зрозуміло, що коли питання чіткості та еквівалентності перекладу текстів з європейського права та його порівняння з національним постають, зокрема, у межах компаративістичних розвідок і є зацікавленістю окремих осіб-дослідників, то їхнє вирішення є індивідуальною справою.

Проте якщо переклад юридичних документів іноземного права може істотно вплинути на подальший розвиток національної правової системи (її складових), то такий процес повинен знайти чітке правове відображення в

національному законодавстві. Тому разом з «мовними» питаннями діяльності перекладачів, що здійснюють юридичний переклад, постають виклики і правового характеру. Адже для того, щоб норма іноземного права набула загальнообов'язкового характеру на території України (як *hard law*), вона повинна пройти певний процес «визнання» – набуття текстом статуту офіційного перекладу і вже потім – надання згоди Верховної Ради України на його обов'язковість. В іншому випадку: мати важіль опосередкованого впливу (як *soft law*) на національне праворозуміння та правозастосування [149, С. 94].

Окреслений процес набирає особливої ваги в умовах виконання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань щодо забезпечення поступового приведення (адаптації) чинного та майбутнього законодавства у певних сферах відповідно до положень *acquis* ЄС для досягнення повної сумісності; сторони визнають важливість наближення чинного законодавства України до права ЄС (ст. 114, 124, 133, 153 Угоди про асоціацію з ЄС 2014 р.). Зазначається, що належна увага повинна надаватися відповідному прецедентному праву Суду ЄС та імплементаційним заходам Європейської комісії, а якщо в цьому виникне необхідність, будь-яким змінам в *acquis* ЄС. Отже, з 2014 р. (з поглибленням євро інтеграційного процесу у 2023 р.) перед Україною постають нові виклики у сфері гармонізації національного адміністративного законодавства, забезпечення виконання зобов'язань у цій сфері, у першу чергу, шляхом надання суб'єктам публічного права офіційних перекладів текстів, що містять такі вимоги. Мова йде не тільки про еквівалентний переклад самої Угоди про асоціацію з ЄС 2014 р. чи установчих актів ЄС, але й консолідованих версій основних джерел вторинного права ЄС – регламентів, директив, рекомендацій, висновків, рішень, актів Європейської комісії, а також рішень Суду ЄС [149, С. 95].

Отже, гармонізацію законодавства України до стандартів ЄС необхідно розглядати не тільки як процес правової інтеграції, але і через призму наближення вітчизняної загальноправової термінології до термінології європейського права, що є послідовним процесом узгодження основних понять,

підходів і концепцій розвитку національного законодавства України на основі загальноєвропейських цінностей, стандартів і принципів права. Важливою складовою наближення загальноправової термінології виступає лексична гармонізація, спрямована на забезпечення узгодженої системи понять і термінів на національному і міжнародному рівнях [164, С. 12].

Зазначимо, що юридичний переклад, зокрема актів європейського права, може бути імпліцитним або експліцитним. Якщо під час перекладу формалізованих джерел права діяльність перекладача характеризується функціональним стилем – феноменом еквівалентності, а головним завданням є відтворення змісту оригіналу на різних рівнях еквівалентності, то під час перекладу вторинної літератури (інтерпретативної, наукової, довідкової, навчальної) – феноменом адекватності з використанням імпліцитного методу.

Імпліцитний підхід до перекладу пояснюється тим, що особа працює з юридичними текстами в оригіналі, досконало володіє як його мовою, так і українською, тобто такий свідомий переклад особи має суто прагматичне значення, інформаційне спрямування і, як правило, особистісну мотивацію. Перевагами такого перекладу є глибоке, всебічне розуміння з можливістю порівнювати, аналізувати, виокремлювати головне, але він вимагає високого рівня володіння мовами. Проте такий переклад має характерні ознаки суб'єктивного сприйняття і не може гарантувати очевидного, розгорнутого, доступного зовнішньому спостереженню розуміння юридичного документа.

Щодо експліцитного перекладу, що здійснюється шляхом утворення україномовної версії нормативного акта європейського права, то в цьому випадку новостворений текст є окремим об'єктивованим документом, що вимагає функціонування відповідної бази перекладів джерел права для суб'єктів права, котрі зобов'язані використовувати встановлену уніфіковану термінологію [179, С. 61]. Таким чином, експліцитний переклад притаманний юридичному перекладу положень законодавства, що передбачає дотримання затверджених процедур і порядку перекладу (офіційний), а імпліцитний – неофіційних (інтерпретаційних) текстів.

Щодо способу перекладу лексичних одиниць спеціального англомовного дискурсу, то варто зауважити, що важливу роль під час перекладу відіграє визначення семантичної природи терміна, а отже, знаходження правильного концептуального відповідника в українській мові.

У дослідженнях В. Карабана знаходимо перелік основних способів перекладу лексичних одиниць, а саме: пошук словникового відповідника, транскодування, калькування, лексичні та граматичні трансформації, антонімічний переклад, контекстуальна заміна та описовий переклад [40, С. 24]. Розглянемо їх детальніше.

На думку В. Згурської, *вибір словникового відповідника* англомовної лексики є найбільш поширеним способом перекладу лексичних одиниць, зокрема поліеквівалентних термінів: англ. *law* – укр. закон, право; англ. *action* – укр. позов, процес, діяльність, дія; англ. *justice* – укр. суддя, справедливість, юстиція тощо. У зв'язку з цим, перекладач під час перекладу інтернаціональних і височастотних слів обмежений офіційним стилем [37, С. 359].

Калькування як спосіб перекладу юридичної лексики досліджував також В. Карабан. На думку дослідника, це прийом перекладу термінів, коли відповідником просого чи складного терміна мови оригіналу в мові перекладу вибирається перший за порядком відповідник у словнику [40, С. 25]. Наприклад, англ. *legal status* – укр. правовий статус; англ. *competent court* – укр. компетентний суд; англ. *execution of judgment* – укр. виконання судового рішення тощо. Отож перевагою прийому калькування є чіткість, стислість, однозначність з вихідним словом, яка доходить до повної оборотності відповідності. Далі вчений застерігає, що калькування можливо застосувати лише тоді, коли це не порушує норм вживання і сполучуваності слів в українській мові.

Іншим способом перекладу термінів є транскодування – передання звукової чи графічної форми слова засобом алфавіту, що здійснюється шляхом:

а) транскрибування – передача звукової форми слова мови оригіналу (англ. *memorandum* – укр. меморандум);

б) транслітерація – передача слова по літералах (англ. *status* – укр. статус; англ. *conflict* – укр. конфлікт);

в) змішане транскодування – використання транскрибування з елементами транслітерації і навпаки (англ. *codex* – укр. кодекс);

г) адаптивне транскодування – слово мови оригіналу адаптується до структурних особливостей мови перекладу (англ. *implementation* – укр. імплементація; англ. *administration* – укр. адміністрація).

Контекстуальна заміна – це така лексична перекладацька трансформація, внаслідок якої перекладним відповідником стає слово словосполучення, що не є словниковим відповідником, і що підібрано із врахуванням контекстуального значення слова, яке передається, його контексту вживання та мовленнєвих норм і традицій мови перекладу.

Смисловий розвиток – це прийом контекстуальної заміни, коли в перекладі використовується слово, значення якого є логічним розвитком значення слова, що перекладається.

Антонімічний переклад (формальна негативація) застосовується тоді, коли форма слова або словосполучення замінюється на протилежну (позитивна – на негативну і навпаки), а зміст одиниці, що перекладається, залишається в основному подібним.

У випадку перекладу юридичних текстів широко застосовується особливий прийом перекладу лексичних одиниць мови оригіналу, що адекватно передає його зміст, «недослівний» описовий переклад.

Описовий переклад – це спосіб перекладу юридичних термінів, що доволі рідко застосовується під час перекладу юридичних текстів. В. Карабан визначає цей прийом як заміну слова, словосполучення, фразеологізмів в мові перекладу словосполученням або більшим за кількістю компонентів словосполученням, що адекватно передає зміст цієї лексичної одиниці [40, С. 25]. Саме під час описового перекладу перекладач застосовує описові засоби передавання термінів, інваріантом яких є значення іншомовної одиниці. Важливо

передати значення терміна англійською мовою, увівши «новий» термін українською, і не порушити правило «один термін – одне значення».

Необхідно підкреслити, що не тільки в українських перекладачів можуть виникати проблеми з застосуванням різних способів перекладу під час роботи з текстами актів права ЄС [149, С. 95]. Ці виклики стояли і стоять перед усіма державами-членами ЄС, зокрема і « нової хвилі », у яких офіційними мовами не є робочі мови ЄС (англійська, французька, німецька). Так, у Щорічному звіті за 2009 рік Вищий адміністративний суд РП указує на проблеми, які виникають у його діяльності під час застосування права ЄС, з актами, що містять помилки. Текст правового акту, що офіційно був перекладений на польську мову та опублікований, для судді є обов'язковим джерелом права навіть якщо він досконало знає мову тексту-оригіналу і в нього виникають сумніви в правильності перекладу [149, С. 95].

Отож під час здійснення юридичного перекладу можемо виділити такі виклики, із якими може зустрітися перекладач, а саме: досягнення рівнозначності (адекватності) тексту оригіналу та самого перекладу; існування у професійній лексиці термінології, елементи якої не завжди можна перекласти іншою мовою; існування єдиних термінів, але зовсім із різними значенням; лексико-термінологічна недосконалість національного законодавства; впорядкування та унормування термінології, яка використовується у законодавстві; побудова неоднозначних і неточних юридичних текстів; особливості перекладу складних термінів і словосполучень, аббревіатур; існування особливостей мови-оригіналу і мови-перекладу тощо [149, С. 96].

Так, питанням якісного юридичного перекладу європейського права була присвячена перша профільна Міжнародна конференція з питань юридичного перекладу для забезпечення якісного законодавчого наближення «*EU Translated – Towards Better Quality Legal Translation For Better Implementation of the EU-Ukraine Association Agreement*», що проводив Проєкт ЄС «Association4U» спільно з Генеральним Директоратом з питань перекладу Європейської Комісії та Урядовим офісом з координації європейської та євроатлантичної інтеграції

16-17.01.2019. «Якісні юридичні переклади – це основа професійного наближення українського законодавства до права ЄС, а отже, запорука реформування країни в рамках імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС» – відзначив экс-Посол ЄС в Україні Х. Мінгареллі (*H. Mingarelli*). Окремо для представників академічної спільноти в рамках конференції було проведено круглий стіл щодо проблем включення до навчальних програм питань юридичного перекладу в контексті євроінтеграційних процесів [149, С. 96].

Необхідно підкреслити, що не тільки в українських перекладачів можуть виникати проблеми з перекладом текстів права ЄС. Ці виклики стояли і стоять перед усіма державами-членами ЄС, зокрема і « нової хвилі », у яких офіційними мовами не є робочі мови ЄС (англійська, французька, німецька). Так, у Щорічному звіті за 2009 рік Вищий адміністративний суд РП указує на проблеми, які виникають у його діяльності під час застосування права ЄС, з актами, що містять помилки. Текст правового акту, що офіційно був перекладений на польську мову та опублікований, для судді є обов'язковим джерелом права навіть якщо він досконало знає мову тексту-оригіналу і в нього виникають сумніви в правильності перекладу [149, С. 97].

Перші помилки у перекладах судом було виявлено під час розгляду митних справ (наприклад «Справа про ожини»), податкових, банківських, інвестиційних питань, стосовно річних і зведених рахунків банків та інших фінансових установ. Як стверджують польські експерти, існує потреба в новому перекладі тексту Директиви ЄС про страхове посередництво, Договору про подвійне оподаткування між Польщею та Ірландією, Директиви ЄС про оподаткування капіталу малих підприємств тощо. У випадках, коли суб'єкти правовідносин виявляють неузгодженості польськомовної версії акта з актом, складеним іншою мовою ЄС, то вони посилаються саме на останні. Тоді в суддів виникають питання правозастосування національного законодавства, його співвідношення з правом ЄС, однакового тлумачення на усьому

європейському адміністративному просторі понять, що мають автономне значення в *acquis* ЄС [222].

На допомогу подолання проблем під час перекладу буде допоміжною фахова юридична література, електронні інформаційні ресурси ЄСПЛ, РЄ та ЄС і їхніх держав-членів, зокрема EurLex, GlobaLex, HUDOC, AGROVOC, EUROVOC, IATE, TARIC, EuroDocs, Eurotermbank, TermCoord, Abbey Lingvo, Reverso Context, Cambridge Dictionary тощо.

Суттєвим кроком для їх вирішення також є підготовка перекладачів-фахівців з європейських мов (здебільшого з англійської та «євролексу») і права держав-членів ЄС, а також здійснення перекладу текстів наукових розвідок представників європейської адміністративно-правової доктрини. Так, на юридичному факультеті КНУ імені Тараса Шевченка (до 06.2020) функціонували декілька центрів іноземного права, зокрема Центр польського права, Центр німецького права, Центр романського права, Американський центр загального права, Центр проблем імплементації європейського соціального права, а також Центр юридичного перекладу, Центр міжкультурної фахової комунікації та гармонізації термінології при Науковому парку «Київський університет імені Тараса Шевченка». Зокрема у Центрі польського права, директором якого була здобувачка, здійснювалися як самі юридичні переклади правових актів Польщі, так і підготовка фахівців-юристів з перекладу з польської мови на українську положень польської правової доктрини, а у межах діяльності Школи польського права – вивчення польської мови юридичного спрямування та окремих галузей права Польщі, зокрема й адміністративного [152].

З точки зору перекладознавства цікавою є робота над працею Юрія Панейка «Наука адміністрації й адміністративного права. Загальна частина (за викладами професора Юрія Панейка)» [78], яка була написана за вимогами та стандартами українського правопису 1928 року. Для сучасного читача деякі положення цієї книги можуть здатися «недолугими» або і зовсім незрозумілими. Для цього упорядниками було сформовано словник старовживаних та

іншомовних слів: близько 1000 термінів у сфері адміністративного права, запропонований здобувачкою переклад термінів на українську мову з польської, чеської, англійської, німецької, французької та латинської мов [149, С. 119].

Отже, проблеми перекладу правничої мови безпосередньо стосуються як мовознавства, так і правознавства. Вирішення питань, що виникають під час перекладу актів європейського права з англійської мови на українську, вимагають від перекладача одночасно лінгвістичного, юридичного, політологічного й історичного аналізу [149, С. 120].

Таким чином, у сучасних умовах перекладач юридичних текстів відіграє важливу роль у процесі тлумачення і застосування положень європейського адміністративного права на національному рівні, і цю роль не потрібно применшувати.

Висновок до розділу 2

Гармонізацію законодавства України до стандартів ЄС необхідно розглядати не тільки як процес правової інтеграції, але і через призму наближення вітчизняної загальноправової термінології до термінології європейського права, що є послідовним процесом узгодження основних понять, підходів і концепцій розвитку національного законодавства України на основі загальноєвропейських цінностей, стандартів і принципів права. Важливою складовою наближення загальноправової термінології виступає лексична гармонізація, спрямована на забезпечення узгодженої системи понять і термінів.

Юридичний переклад, зокрема актів європейського адміністративного права, може бути імпліцитним або експліцитним.

Вибір словникового відповідника англійської лексики є найбільш поширеним способом перекладу лексичних одиниць, зокрема поліеквівалентних термінів. Перевагою прийому калькування є чіткість, стислість, однозначність з вихідним словом, яка доходить до повної оборотності відповідності.

Важливим у контексті визначення особливостей перекладу англійської адміністративно-правової термінології на українську мову є механізми організаційно-правового забезпечення перекладу. Їхню множинність можемо прослідкувати під час дослідження особливостей здійснення державними органами офіційного перекладу: 1) текстів міжнародних договорів, що є джерелами адміністративного права України; 2) практики ЄСПЛ під час вирішення публічно-правових спорів; 3) актів *acquis* ЄС, пов'язаних з виконанням зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, що стосуються адміністративно-правових відносин.

Отримання Україною 23.06.2022 статусу кандидата у члени ЄС і підготовка до переговорного процесу про повноцінне набуття членства (відбулося 14.12.2023) вимагало від України вдосконалення механізмів здійснення перекладу на українську мову актів ЄС *acquis communautaire* та на англійську

мову актів законодавства України, пов'язаних з виконанням зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, що й було здійснено постановою Кабінету Міністрів України від 02.05.2023. Як і раніше, організацію та планування перекладу на українську мову актів ЄС забезпечує Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України. Водночас саме здійснення перекладу на українську мову актів *acquis communautaire* і на англійську мову актів законодавства України, а також оновлення глосарія термінів актів ЄС забезпечує державна установа «Офіс із залучення та підтримки інвестицій».

Національним законодавцем передбачений складний механізм застосування текстів рішень ЄСПЛ національними суддями в частині перекладів, що вимагає від них не тільки професійної компетенції у сфері права, але й додаткових навичок знання іноземних мов. Подолати окреслені проблеми, на нашу думку, можливо шляхом установлення мінімального рівня знання фахової іноземної мови для суддівського корпусу (B2) із систематичним його підвищенням.

У теорії перекладознавства виділяють такі види перекладу, як літеральний (буквальний), транскрипція, вербальний, переклад «слово в слово», інтерлінійний спосіб / метод перекладу, літературний переклад.

Юридичний переклад може здійснюватися із застосуванням імпліцитного або експліцитного методу.

В арсеналі сучасного перекладача, як свідчить аналіз спеціальної літератури, є сьогодні чимало способів та шляхів відтворення у перекладі спеціальних лексичних одиниць, основними з яких є пошук словникового відповідника, калькування, лексичні й граматичні перекладацькі трансформації, опис тощо. Проте надзвичайно важливо передати значення терміна англійською мовою, увівши «новий» термін українською, і не порушити правило «один термін – одне значення».

РОЗДІЛ 3. АНГЛОМОВНА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ, ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ВЖИВАННЯ ТА СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ (САМОСТІЙНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ)

В умовах імплементації положень європейського адміністративного права у вітчизняну правову систему, активізації здійснення перекладу текстів, що створені англійською мовою як однією з мов міжнародного спілкування, виникає потреба в аналізі явищ правової дійсності з урахуванням особливостей мови, якою написані такі тексти.

Самостійне дослідження особливостей перекладу АНГЛОМОВНОЇ адміністративно-правової термінології на українську мову здійснено на матеріалі 500 термінів, зібраних методом суцільної вибірки з текстів актів європейського адміністративного права, відповідно до поставленої мети роботи.

3.1. Структурно-семантичний аналіз адміністративно-правових термінів – об'єктів перекладу *acquis* ЄС та актів Ради Європи й труднощі під час перекладу українською мовою

На перший погляд може здатися, що питання про структурно-семантичний аналіз англійських адміністративно-правових термінів є питанням аналізу джерел європейського адміністративного права, адже укладення міжнародних договорів є одним з найпоширеніших інструментів прямої, безпосередньої, обов'язкової європеїзації права, а приведення національного законодавства, зокрема й адміністративного, до єдиного «європейського знаменника», використовуючи механізми лінгвістичної гармонізації, правового наближення, адаптації, уніфікації, стандартизації та імплементації, нерозривно пов'язані зі сферою перекладознавства.

Так, німецький вчений Е. Рабель (*E. Rabel*) зазначав, що терміни у текстах «як скелет без м'язів і нервів»..., а мова – це форма, яку набирає закон, а

завдання компаративіста в тому, щоб «забратися під шкіру» закону [157, С. 466]. Тому в епоху, коли право стає глобальним і міжнаціональним (європейським), важливо зрозуміти, що юридичний переклад, як й інтерпретація та систематизація наднаціонального права в національних правових системах, означає те, що порівняльне право і юридична лінгвістика є факторами, які впливають на методологію національного права [73, С. 96].

Окреслений процес набирає особливої ваги в умовах виконання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань щодо забезпечення поступового приведення (адаптації) чинного та майбутнього законодавства в певних сферах життєдіяльності відповідно до положень *acquis* ЄС для досягнення їхньої повної сумісності. Однак гармонізацію законодавства України до стандартів ЄС необхідно розглядати не тільки як процес правової інтеграції, але й через призму наближення вітчизняної загальноправової термінології до термінології європейського права, що є послідовним процесом узгодження основних понять, підходів і концепцій розвитку національного законодавства України на основі загальноєвропейських цінностей, стандартів і принципів права. Важливою складовою наближення загальноправової термінології виступає лексична гармонізація, спрямована на забезпечення узгодженої системи понять і термінів на національному і міжнародному рівнях [164, С. 12].

Перекладацькому трансферу певного поняття повинен передувати аналіз мережі системних зв'язків, у які воно «вплетене», а саме: поняттєво-термінологічної парадигматики на мікроконтекстному рівні (рівні юридичного тексту певного типу) та на подальших макроконтекстних рівнях (в інституті, в галузі права, на загальноправовому та міжнародному рівнях) [172, С. 65].

Під час перекладу такої термінології застосовуються принципи перекладознавства: збереження єдності форми та змісту, а також контекстності. Метою першого принципу є точна передача форми понять та їхнього основного значення (змісту). Другий принцип передбачає збереження змісту, але переклад терміна безпосередньо залежить від контексту. Використовуючи обидва шляхи

при відтворенні термінології, зберігається основний смисл слів, але їхній переклад при цьому варіюється залежно від контексту [176, С. 95].

У цьому процесі важливого значення набуває передача англomовних термінів на українську мову, що вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів англійською мовою і знання термінології рідною мовою, а при передачі науково-технічної та юридичної літератури з англійської мови на українську важливе значення має взаємодія терміна з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова [10, С. 58].

Принцип контекстності вимагає від перекладача використання порівняльно-правового методу для досягнення функціональності юридичної лінгвістики, яку у своїх дослідженнях обґрунтовували дослідники К. Цвайгерт (*K. Zweigert*) і Г.Кьотц (*H. Kötz*) [157, С. 440]. Тому для перекладача важливо розуміти контексти мов інших держав, а для правників – знання іноземних мов є самим ефективним і коротким шляхом до досягнення їхнього розуміння [73, С. 97-98].

Недарма один з перших профільних «євроінтеграційних» законів України 2004 р. має назву – «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС»[88] стосувався питань розробки глосарію термінів *acquis communautaire* для адекватності їхнього розуміння та уніфікованого застосування у процесі адаптації, запровадження єдиних вимог до перекладів таких текстів на українську мову, створення централізованої системи перекладів, механізмів перекладу у цих сферах [88].

Однак право ЄС (англ. *EU law*) і Ради Європи (англ. *Council of Europe law*), що складають основу європейського правопорядку, не можна ототожнювати зі змістом терміна українською мовою «законодавство» (англ. *legislation*). У зазначеній програмі також було вжито низку термінів для визначення єдиного предмету правового регулювання – права ЄС: законодавство ЄС, *acquis communautaire*, *acquis*, *acquis ЄС*, акти *acquis communautaire*, європейське право, правова система ЄС, право ЄС, документація ЄС. Далі вітчизняний законодавець намагався удосконалити

переклад цього терміна і у більшості випадків застосовував словосполучення «укр. *право ЄС*» та «укр. *право Ради Європи*».

Проте і у Порядку здійснення перекладу на українську мову актів ЄС *acquis communautaire*, пов'язаних з виконанням зобов'язань України у сфері європейської інтеграції (у редакціях 2017, 2023 рр. [86, 87]), застосовується низка різних за своїм семантичним значенням термінів, які мали б визначити предмет перекладу, а саме: «акти ЄС *acquis communautaire*» (у назві документу) та «акти ЄС», «*acquis communautaire*», «акти *acquis* ЄС» (у тексті документу). Але це не єдиний випадок недотримання вимог щодо перекладу при складанні нормативно-правових актів принципу однозначності формулювань. Так, в Угоді про асоціацію з ЄС 2014 р. є: *acquis* ЄС (преамбула, ст. 56), законодавство ЄС (ст. 16, 64), стандарти ЄС (ст. 57), закони ЄС (ст. 59), право ЄС (ст. 124, 114), акти законодавства ЄС (ст. 64), положення законодавства ЄС (ст. 278), європейські стандарти (ст. 56), правові акти ЄС (ст. 96), елементи *acquis* ЄС (ст. 114), право ЄС (ст. 149), правила ЄС (ст. 262) тощо.

Методологічно важливо в цьому аспекті відмежувати «галузеві» джерела міжнародного права від європейського, яке, на думку М. Гердергена (*M. Herdegen*), є регіональним правом, що створює спеціальний режим правового регулювання, імплементується в правові системи держав регіону – країн-членів ЄС [26, С. 29]. Таке тлумачення в умовах інтеграційних процесів, на наш погляд, є занадто вузьким. Варто підтримати широкий підхід до розуміння поняття «європейське право» (англ. *European law*) та його родового поняття «європейське адміністративне право» (англ. *European administrative law*), який висловлює Л. Луць: «Це своєрідний правовий комплекс, що охоплює і норми міжнародного права (особливо в частині права міжнародних організацій), і норми права ЄС, і норми національного права... європейське право містить ознаки і національного, і міжнародного права, але водночас суттєво відрізняється від них, утворюючи автономний правовий режим» [70, С. 97].

Жодним чином не варто применшувати роль установчих договорів права ЄС – Договору про ЄС і Договору про функціонування ЄС [228] у формуванні європейського права, адже все вторинне/третинне право ЄС будується на спільних цінностях, закріплених у них, ураховуючи загальні принципи права. Проте для дослідження англomовної адміністративно-правової термінології ключове значення має текст Хартії основоположних прав ЄС з 2000 року (далі – Хартія; англ. *Charter of Fundamental Rights of the European Union*), що і склав базу дослідження. Авторський переклад цього документу наведено у Додатку 6.

Так, у ст. 39–44 Хартії закріплено право приватних осіб у межах ЄС на належне адміністрування (англ. *right to good administration*), тобто те суб'єктивне публічне право, яке є базисом адміністративно-правових відносин, концепцією, що лежить в основі адміністративно-правової доктрини, засадами правовідносин «орган публічної влади – людина». Нині ця норма-ідея, норма-принцип, норма-концепція визначає матеріальні та процесуальні аспекти його реалізації на міжнародному та європейському рівнях: проходить «червоною ниткою» у більшості актів ЄС, зокрема в Європейському кодексі належної адміністративної поведінки (англ. *The European Code of Good Administrative Behavior*), статутному та інституційному праві Ради Європи, Європейській Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (англ. *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*), резолюціях і рекомендаціях Ради Європи, практиці та рішеннях ЄСПЛ і Суду справедливості ЄС.

Також для аналізу англomовної адміністративно-правової термінології у текстах актів Ради Європи було обрано Рекомендацію Кабінету Міністрів Ради Європи R(2007)7 про належне адміністрування (англ. *on good administration*), офіційного перекладу якої не було здійснено Україною до нині. Авторський переклад цього нормативно-правового акту наведено у Додатку 7.

Окрім цього було проаналізовано тексти рекомендацій Ради Європи, що є джерелами адміністративного права Ради Європи, зокрема R(2015)5 про обробку персональних даних у контексті працевлаштування, R(2007)4 про

місцеві та регіональні публічні послуги, R(2004)20 про судовий перегляд адміністративних актів, R(2003)16 про виконання адміністративних і судових рішень у сфері адміністративного права, R(2002)2 про доступ до офіційних документів, R(2001)9 про альтернативи судовому розгляду спорів між адміністративними органами та приватними особами, R(2000)6 про статус публічних службовців у Європі, R(97)18 про захист персональних даних, зібраних і оброблених для статистичних цілей, R(97)7 про місцеві публічні послуги та права їхніх користувачів, R(91)1 про адміністративні санкції, R(89)8 про тимчасові заходи судового захисту в адміністративних справах», R(87)16 про адміністративні провадження, які стосуються великої кількості осіб, R(85)13 про установи Омбудсмена, R(84)15 про публічну відповідальність, R(80)2 про здійснення дискреційних повноважень адміністративними органами, R(77)31 про захист особи щодо актів адміністративних органів [236, 237, 239-266] тощо.

Варто підкреслити, що загальний відсоток питомої української адміністративно-правової термінології значно менший, ніж англійської, що безумовно пов'язано з впливом російської мови на українську, а також здійсненню перекладів текстів міжнародних договорів саме з російської, а не висхідної мови. Так, офіційний переклад тексту Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (англ. *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*) Ради Європи у редакції від 01.01.1990 здійснювався з російської мови (рос. *Конвенция о защите прав человека и основных свобод*) і, як результат, назву українською мовою передано як «Конвенція про захист прав людини і основних свобод». На нашу думку, вона не відтворює зміст терміна англ. *fundamental* – укр. **ОСНОВОПОЛОЖНИЙ** і суттєво звужує перелік прав, що підлягають міжнародному захисту.

Інший приклад некоректного перекладу ключових юридичних термінів: так само здійснювався переклад Загальної декларації з прав людини ООН 1948 року (англ. *The Universal Declaration of Human Rights*) з тексту російською

мовою (рос. *Всеобщая декларация прав человека*), що українською, вважаємо, мало б звучати як «*Всесвітня декларация прав людини*».

Ще інший приклад: на вебпорталі Верховної Ради України «Законодавство» до 2022 року відсутній був текст перекладу з англійської на українську мову Хартії основоположних прав ЄС (англ. *Charter of Fundamental Rights of the European Union*), водночас розміщений текст російською (рос. Хартія **ОСНОВНЫХ** прав Европейского Союза), що не відповідає змісту терміну англ. *fundamental* – укр. **ОСНОВОПОЖНИЙ**.

Деякі неточності перекладу зустрічаємо і в Угоді про асоціацію з ЄС 2014 р., зокрема у ст. 14 Розділу III «Юстиція, свобода та безпека», основоположному приписі, що визначає співробітництво Сторін у сфері дотримання принципів належного врядування і поваги до прав людини: «...Сторони надають особливого значення утвердженню верховенства права та укріпленню інституцій *усіх рівнів* у сфері *управління* загалом і правоохоронних і *судових органів* зокрема (англ. «...the Parties shall attach particular importance to the consolidation of the rule of law and the reinforcement of institutions *at all levels* in the areas of *administration* in general and law enforcement *and the administration of justice* in particular»). Такий переклад, на нашу думку, є неточним і неадекватним, що може призвести до хибного тлумачення норми ЄС, адже мова йде про укріплення саме інституцій ЄС *на всіх рівнях* у сфері **адміністрування** (а не тільки управління) і **правозастосування** (а не у сфері правоохоронних органів), і адміністрування судових органів. Проте пояснення такого перекладу можемо знати у російськомовній версії проекту Угоди про асоціацію з ЄС 2012 р., яка «мабуть» лягла в основу україномовної версії [231].

Іншим прикладом може слугувати переклад однієї з ключових правових категорій адміністративного права – укр. *орган публічної влади*, що вживається у європейському та вітчизняному адміністративному праві. Зокрема у Директиві Європейського Парламенту і Ради 2007/2/ЄС від 14.03.2007 про створення Інфраструктури просторової інформації у Європейському Співтоваристві (*INSPIRE*) вживається термін «англ. *public authority*» – орган публічної влади,

що означає: (а) будь-який державний орган або інший орган публічної адміністрації, в тому числі публічні дорадчі органи, на національному, регіональному чи місцевому рівні; (b) будь-яку фізичну чи юридичну особу, що виконує публічні адміністративні функції згідно з національним законодавством, включаючи конкретні обов'язки, види діяльності чи послуги, що стосуються довілля; та (c) будь-яку фізичну чи юридичну особу, що має публічні повноваження чи функції, або надає публічні послуги, що стосуються довілля, під контролем органу чи особи, вказаним у пункті (а) або (b) [277].

Поданий переклад терміна був запропонований у Глосарії термінів *acquis* ЄС [277], що систематично оновлюється Урядовим офісом координації європейської та євроатлантичної інтеграції. Отже, вжита термінологія має статус затвердженої, що формується спеціальним органом виконавчої влади, який функціонує у сфері євроінтеграції, і, серед іншого, забезпечує здійснення перекладів актів *acquis* ЄС на українську мову, оновлення Глосарія термінів *acquis* ЄС, організовує роботу з підготовки орієнтовного плану перекладу актів *acquis* ЄС з урахуванням зобов'язань України у сфері європейської інтеграції і права ЄС та забезпечує його подання на розгляд Кабінету Міністрів України.

Аналогічний переклад з англійської мови на українську вихідних понять європейського права, зокрема англ. *public administration* (укр. публічна адміністрація), англ. *public authority* (укр. орган публічної влади), англ. *public service* (укр. публічна послуга, публічна служба), англ. *public interest* (укр. публічний інтерес), англ. *public servant, public officer* (укр. публічний службовець), англ. *public security* (укр. публічна безпека) запропоновано нами під час роботи над перекладом посібника Ради Європи укр. «Адміністрування та Ви. Посібник. Принципи адміністративного права у відносинах між особами та органами публічної влади» (англ. «*Administration and You. A handbook Principles of administrative law concerning relations between individuals and public authorities*») [1]. Проте лише залучення фахівця з адміністративного права із знанням іноземних мов юридичного спрямування до процесу перекладу посібника дало можливість виправити прикру ситуацію з першим виданням, що

мала назву «укр. *Управління та Ви. Посібник. Принципи адміністративного права у відносинах між особами та суб'єктами владних повноважень*».

Зазначимо, що, на жаль, українською мовою друкованих видань довідників і словників дуже мало, як за спрямуванням (юридичні), так і за певною галуззю права, у тому числі адміністративного. Водночас вітчизняним здобутком є Англійсько-французько-німецько-український словник термінології ЄС [268], який значно полегшив переклад термінів міждисциплінарної спрямованості. Він був результатом термінологічної роботи фахівців із європейського права, спільних політик ЄС, міжнародної політики, світової економіки та міжнародних освітніх програм, а також професійних філологів, перекладачів проєкту «Лабораторія наукового перекладу». Проте юристів-«галузевиків», зокрема адміністративістів, не було долучено до проведення його фахової термінологічної експертизи. Прикрою, на наш погляд, є пропозиція перекладу з англійської мови основних категорій адміністративного права, зокрема англ. *public service* як укр. суспільна послуга, укр. суспільне обслуговування, англ. *right to good administration* як укр. право на добре управління, англ. *public policy* як укр. суспільний порядок тощо. Варте уваги також видання Англо-український словник міжнародного, порівняльного і європейського права [270]. Однак, знову, відсутність адміністративістів серед кола укладачів призвела до перекладу термінів англ. *public administration* як укр. державне управління, а англ. *public interest* як укр. державний інтерес. І ці приклади не є поодинокими.

У Додатку 1 нами запропоновано переклад лексичних одиниць – ключових англомовних термінів з європейського адміністративного права і їхній переклад на українську мову, що викликають у перекладачів найжвавіші дискусії. Адже понятійно-термінологічний апарат України нині об'єктивно змінюється й оновлюється під впливом загальної європеїзації права і лінгвістики.

Найбільш вживаним адміністративно-правовим терміном (за частотою лексичних конструкцій), що функціонує у європейському адміністративному

праві, є укр. адміністрація, що походить від латинського терміна латин. *ministrare* – служити, допомагати, обслуговувати, де *ad-* – до- є префіксом, що вказує на активний, постійний, цільовий характер такої діяльності. Від цього дієслова є похідною лексема латин. *minister* – укр. МІНІСТР» – довірча особа, слуга монарха, де відсутність префікса *ad-* вказує на тимчасовий, непостійний характер діяльності посадової особи. Водночас радянська школа адміністративного права та деякі сучасні вітчизняні дослідники вважають, що витoki варто шукати саме в латин. *administrare* – укр. управляти, керувати.

Незважаючи на той факт, що цей термін зародився у Стародавньому Римі і лише в епоху Середньовіччя став застосовуватися в «живих» європейських мовах, він ніколи не використовувався для опису процесів управління справами або реалізації суб'єктами влади. Для цього вживалися дієслова латин. *imparare*, *regnare*, *dominare*, а також *gubernare*. Багатогранність цього терміна досліджував також англійський учений Е. Дансаер (*A. Dunsire*), фундаментальну працю якого «Адміністрація. Слово і наука» (англ. «*Administration: The Word and the Science*», 1973) було визнано Енциклопедією «Британніка» («*Britannica*») як найбільш ґрунтовне дослідження [193, С. 34-77].

У європейській фаховій літературі обґрунтовується думка, що терміни укр. адміністрація і укр. адміністрування були введені у Європі до термінологічного поля лише на поч. XIX ст., а укр. адміністративне право – до системи права країн континентальної правової система у першій пол. XIX ст. (до англосаксонської – ще пізніше) [206, С. 225]. Так, в Енциклопедії Д'Аламберт (*D'Alambert*) і Д. Дідро (*D. Diderot*) з 1751–1780 рр. (франц. *Encyclopédie ou Dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers*) цей термін розглядається як організаційна частина суб'єкта права і як політичне явище.

Як і 20 років тому, особливі труднощі у фахівців виникають під час перекладу з англійської мови двокомпонентного терміна англ. *public administration*, що довгий час не мав відповідника українською мовою.

Надзвичайно розповсюдженим цей термін (франц. *administration publique*, нім. *Die öffentliche Verwaltung*, іспан. *administracion publica*, пол. *administracja publiczna*) є у зарубіжній літературі з конституційного та адміністративного права, практиці ЄСПЛ, Суду справедливості ЄС, у професійних колах правників-теоретиків і юристів-практиків. На сучасному етапі в Україні надалі триває дискусія щодо адекватного його перекладу, формулювання дефініції, відмежування від суміжних категорій, зокрема укр. державним управлінням (англ. *state management*), укр. публічним управлінням (англ. *public management*), укр. новим публічним управлінням (англ. *new public management*), укр. належним урядуванням (англ. *good governance*), укр. належним адмініструванням (англ. *good administration*) [93] тощо.

Проблема однозначності тлумачення запропонованого терміна укр. *публічна адміністрація* і готовність українського законодавця ввести його до нормативно-правового обігу безпосередньо пов'язана з питанням адекватності перекладу. Так, адекватним вважається переклад, який передбачає максимальний рівень еквівалентності, не допускає порушень мовних норм і структури оригіналу, тобто відтворює єдність його змісту й форми засобами іншої мови [66, С. 13]. Отож ідеться про вичерпну передачу змісту англomовного терміна англ. *public administration*, його повноцінну функціонально-стилістичну відповідність. Ми позитивно оцінюємо і вважаємо поступом введення національним законодавцем цього терміна до Закону України «Про адміністративну процедуру» від 17.12.2022 № 2073-ix [229], де у преамбулі вперше передано переклад на українську мову як укр. *публічна адміністрація*.

Питання перекладу понять англ. *public administration* та англ. *maladministration*, визначення їхнього семантичного значення, формулювання дефініцій в українській / європейських науках

адміністративного права неодноразово були об'єктом наших досліджень [146, 147]. Останній із запропонованих термінів також викликає труднощі у перекладачів [146]. Він функціонує в європейській концепції належного адміністрування (англ. *good administration*) і є його антонімом в семантичному полі. Додавання префіксу *mal-* позначає пряму протилежність до терміна укр. *administration* і утворює новий – лат. *maladministration*, що вказує на негативний характер публічної адміністрації та організацію правового захисту контролю за її діяльністю. Пропонуємо передавати термін лат. *maladministration* саме як укр. *maladministration*.

Що ж слід розуміти під поняттям «укр. публічна адміністрація» (англ. *public administration*)? Уважасмо за необхідне розпочати аналіз цього терміна з висвітлення етимології слів – прикметника «публічний» та іменника «адміністрація». Окремо терміни «публічний» та «адміністрація» доволі часто вживаються в поточній лексиці української мови. Академічний тлумачний словник з української мови подає такі значення поняття «публічний»: «який відбувається в присутності публіки, людей; прилюдний; призначений для широкого відвідування, користування; громадський» [286, С. 383].

Водночас термін «адміністрація» розглядається як «керівний орган установи, організації, підприємства; особи, що керують установою, організацією, підприємством»; те саме, що «адміністрування (дія за значенням «адмініструвати»: керувати бюрократично, за допомогою наказів і розпоряджень замість конкретного керівництва» [287, С. 20-21].

У багатьох україномовних наукових дослідженнях, фахових словниках іншомовної термінології [267, 288, 295, 296, 290, 285, 284, 277, 274, 270, 268], енциклопедичних виданнях, профільній перекладній літературі, термін англ. *public administration* перекладається як «укр. державне управління», «укр. державна адміністрація» [285]. Також на офіційній вебсторінці закладу вищої освіти «Національна академія державного управління при Президентові України» до 2020 року було перекладено англійською мовою як англ. *National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*. Нині цей заклад

має назву укр. *Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби* – англ. *Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service*. Отже, термін укр. *публічне управління* уже перекладено як англ. *public administration*. Однак для окреслення спеціальності та освітньої програми ОС «Бакалавр» 281 «Публічне управління та адміністрування» помилково застосовується словосполучення англ. *public management and administration*, а укр. *державна служба* – англ. *public service*.

Іншими прикладами некоректного перекладу є назви розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.07.2021 № 831-р «Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки» (англ. *Strategy of public administration reform for the period of 2022–2025*), розпорядження Кабінету Міністрів від 29.12.2021 № 1805-р «Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки», подано як англ. *Strategy of reforming the public finance management system for 2022–2025*; назви аналітичних центрів: укр. Програма з державного управління ООН (англ. *UN Public Administration Program*); укр. Європейський інститут державного управління (англ. *European Institute of Public Administration*), англ. *European Centre of Enterprises with Public Participation* – укр. *Європейський центр підприємств з державною участю*.

Таким чином, часто зустрічаються випадки офіційного перекладу терміна англ. *public* як укр. *державний*.

Водночас С. Головатий пропонує застосовувати переклад терміна англ. *public* (залежно від контексту): 1) суспільний; 2) громадський; 3) народний; 4) загальнодоступний; відкритий; 5) прилюдний; 6) публічний [28, С. 105].

Над особливостями перекладу складових частин термінів «публічна безпека» (англ. *public security*) і «публічний порядок» (англ. *public order*) в українському поліцейському праві також розмірковував Б. Шлоер (*B. Shloer*), констатуючи відмінність (застосування терміна укр. *громадський*), що існує в Законі України «Про Національну поліцію» [284, С. 100].

Особливості перекладу термінології, що використовується, зокрема в Європейській конвенції з прав людини Ради Європи, стали предметом опрацювання П. Пушкаря, у якому прикметник англ. *public* використовується у 32 терміносистемах, як: відкритий, суспільний, громадський, надзвичайний, державний і найменш вживаний – публічний [276].

Зазначимо, що поряд з терміном укр. публічна адміністрація (англ. *public administration*) у європейському адміністративному праві часто застосовується термін укр. адміністративний орган (англ. *administrative authority/body*).

Після аналізу запропонованих термінів можемо сформулювати деякі висновки щодо перекладу найбільш вживаних адміністративно-правових термінів на українську мову – англ. *public*, англ. *administration*, англ. *state*.

По-перше, термін англ. *public administration* – більшість дослідників ототожнює з поняттям укр. *публічна адміністрація*, проте офіційний переклад назв нормативно-правових актів, державних установ та організацій з поняттям укр. *державне управління*. Якщо мова йде про адміністрацію в непублічному секторі, то варто застосовувати прикметник укр. **ПРИВАТНИЙ** – англ. *private*.

По-друге, публічна адміністрація означає як діяльність – управління будь-якими справами приватної чи юридичної особи, держави або іншого публічного органу (матеріальна теорія), так і систему суб'єктів, що здійснюють таку діяльність (органічна теорія). Сьогодні матеріальна теорія є поширеною в країнах англосаксонської правової системи, де представники американської правової школи пов'язують публічну адміністрацію з процесом управління, системою органів управління публічними справами, урядовими агентствами [211, С. 15]. Вплив положень американської школи права на термінологічну систему прослідковуємо і в Глосарії з питань урядування та публічної адміністрації (англ. *Glossary on Governance and Public Administration*) [199].

По-третє, діяльність публічної адміністрації спрямована винятково на реалізацію публічного інтересу (англ. *public interest*), забезпечення прав, свобод і законних інтересів широкого кола осіб (англ. *interest of large number of persons*).

По-четверте, важливою функцією публічної адміністрації визначено формування публічної політики (англ. *public policy*), заснованої на доказах, а також виконання повного циклу публічної політики (англ. *policy cycle*) – алгоритму вирішення суспільно важливих проблем через урахування позицій всіх зацікавлених сторін (укр. **стейкхолдерів** – англ. *stakeholder*).

Отже, в адміністративному праві ЄС та Ради Європи найчастіше вживаються терміни похідні від прикметника «укр. **адміністративний**» (англ. *administrative*) – у 95 (19%) випадках, поряд з термінами, що поєднуються з прикметником англ. *public* – укр. публічний – у 63 (13%), випадках, зокрема укр. *публічний інтерес* (англ. *public interest*), укр. *публічний сектор* (англ. *public sector*), укр. *публічна політика* (англ. *public policy*), укр. публічна мережа (англ. *public network*), укр. публічна інформація (англ. *public information*), укр. публічна мораль (англ. *public moral*), укр. публічний порядок (англ. *public order*), укр. публічний обвинувач (англ. *public prosecutor*), укр. публічна послуга (англ. *public service*) тощо. Також розповсюдженими є англ. *European* – укр. **європейський** у 34 випадках (7%) та англ. *good* – укр. **належний** у 8 (1,6%).

Структурно-семантичну природу цих та інших термінів висвітлено у Додатку 1, а також у Додатку 5 (схема 4).

Таким чином, під час аналізу вибірки англомовної адміністративно-правової термінології, що розміщується у Додатку 1, виснувано, що встановлення семантичного значення терміна можливе за певною категоризацією, зокрема як загальне поняття (3%), міжнародна організація (1%), орган, установа (5%), правова поведінка (6%), правовий статус особи (2%), юридичне поняття (78%), юридичний документ – у 5 %. Результати дослідження візуалізовано у Додатку 3 (схема 2).

3.2. Способи утворення адміністративно-правових термінів та їхні структурні особливості

Структурно-семантична організація термінологічних одиниць у галузі права має свої особливості.

Підтвердити чи спростувати гіпотезу, сформувану В. Згурською [37, С. 537] щодо структурної характеристики юридичних термінів, ми зможемо під час аналізу англійських термінів з європейського адміністративного права. Методологічним підґрунтям дослідження є методи суцільної вибірки, класифікації, аналізу дефініцій, етимологічного та словотвірного аналізу, кількісного та структурного методів, системного підходу та інші загальнонаукові, лінгвістичні методи.

Нами відокремлена вибірка з 500 адміністративно-правових термінів з метою формування фактичного матеріалу дослідження. Результати такі.

Так, *прості* адміністративно-правові терміни, які складаються зі слова та служать для номінації основних понять сфери діяльності (галузі права), зокрема: англ. *case* – укр. справа; англ. *appeal* – укр. оскарження; англ. *policy* – укр. політика; англ. *act* – укр. дія, закон, документ; англ. *law* – укр. право, закон, законодавство; англ. *Union* – укр. Союз; англ. *court* – укр. суд; англ. *bill* – укр. биль, чек, рахунок; тощо.

Адміністративно-правові терміни, структуру яких складає основа та один (деривація першого ступеня) чи декількох афіксів (деривація другого ступеня), зокрема: англ. *administration* – укр. адміністрація, уряд; англ. *officer* – укр. службовець; англ. *implementation* – укр. імплементація; англ. *legislation* – укр. законодавство; англ. *approximation* – укр. зближення; англ. *publicity* – укр. публічність, гласність; англ. *movement* – укр. рух; англ. *integration* – укр. інтеграція; англ. *decentralization* – укр. децентралізація; англ. *judgment* – укр. судові рішення; англ. *fundamental* – укр. основоположний; англ. *procedure* – укр. процедура; англ. *authority* – укр. орган, авторитет; тощо.

Складні терміни є частиною кожної галузевої терміносистеми, в основі якої лежать терміни з одного слова, які формують її основу. Проте розвиток

терміносистеми зумовлює виникнення неологізмів та утворення складних понять, що розкривають та конкретизують їхній зміст. Як наслідок, збільшується частка багатокomпонентних термінів, що є, на нашу думку, проявом мовної економії у фаховій мові.

Адміністративно-правові терміни, що утворюються шляхом складання декількох основ, зокрема: англ. *eurospeak/eurolekt* – укр. «євромова»; англ. *eurostat* – укр. європейська статистика; англ. *citizenship* – укр. громадянство; англ. *framework* – укр. межі, рамка, структура моделі; англ. *stakeholder* – укр. заінтересована особа, стейкхолдер; англ. *safeguard* – укр. охорона; англ. *hassle-free* – укр. без проблем; англ. *paperless* – укр. безпаперовий; англ. *EU-wide policy* – укр. загальносоюзна політика; англ. *intra-Community trade* – укр. внутрішня торгівля в Спільності; англ. *language-friendly community* – укр. громада, що сприяє розвитку та вивченню мов; англ. *local self-government* – укр. місцеве самоврядування; англ. *multi-level governance* – укр. багаторівневерядування; англ. *opt-out arrangements* – укр. домовленості про неучасть; англ. *top-down Europeanization* – укр. низхідна європеїзація; англ. *two-speed Europe* – укр. двошвидкісна Європа; англ. *long-run* – укр. довгостроковий; тощо.

Адміністративно-правові терміни, що створюються шляхом складання декількох основ та афіксації, зокрема: англ. *benchmarking* – укр. оцінювання за показниками, бенчмаркінг; англ. *law-making* – укр. правотворчість; англ. *policy-making* – укр. формування політики; англ. *decision-making* – укр. прийняття рішень; англ. *eurocepticism* – укр. євроскептицизм; англ. *state-backed* – укр. державна підтримка; англ. *state-controlled* – укр. той, що знаходиться під контролем держави; тощо.

Таким чином, за графічним виглядом складні терміни в адміністративно-правовій термінології можемо згрупувати у два блоки: зрощені (пишуться разом) і нейтральні (пишуться через дефіс). Кількісний аналіз термінів показав, що написання через дефіс значно перевищує кількість термінів, що пишуться разом.

У контексті характеристики афіскальних способів творення юридичних термінів, то варто зазначити, що значна частка адміністративно-правової термінології – це прості лексичні одиниці. Однак кількісне співвідношення простих і складних англомовних термінів указує на перевагу останніх. Чільне місце займають терміни (деривати), що будуються за допомогою суфіскальних і префіскальних морфем. Адже саме афікси сприяють конкретизації термінів під час визначення семантичної природи, є продуктивним способом утворення термінів.

Отже, афіскальний спосіб творення адміністративно-правових термінів був чинником виникнення великої кількості термінів у галузі адміністративного права, а характерною ознакою є те, що вони були запозичені із загального арсеналу словотвірних засобів англійської мови. Неможливість передати семантичне значення понять і категорій з цієї галузі права за допомогою термінів з одною основою сприяє виникненню складних термінів (з декількома основами або з додаванням афіксів). Для вказівки на приналежність до окремої галузі права, а саме адміністративної, застосовуються опорні слова, основне з яких виражає поняття певної галузі знань, а залежне – ознаку такого поняття.

За межами адміністративно-правової сфери терміни-словосполучення не будуть системними, адже саме в публічній сфері такий термін має стандартну відтворювальну структуру спеціалізованого поняття.

Терміни-словосполучення в досліджувальній терміносистемі сучасної англійської мови складають найбільшу частку лексичного фонду. Їхня кількість становить 172 одиниць, а саме 34% від загальної кількості термінів вибірки.

Найчисленнішу групу становлять двокомпонентні термінологічні об'єднання (105 одиниць), охоплюючи 23% вибірки. Більшість з них утворено шляхом складання прикметника+іменника (adjective+noun), іменника+іменника (noun+noun), числівника+іменника (numeral+noun).

Наведемо англомовні адміністративно-правові терміни, що складаються з двох компонентів, зокрема: англ. *public administration* – укр. публічна адміністрація; англ. *state sector* – укр. державний сектор; англ. *public information*

– укр. публічна інформація; англ. *good governance* – укр. належне врядування; англ. *good administration* – укр. належне адміністрування; англ. *European integration* – укр. європейська інтеграція; англ. *rule of law* – укр. верховенство права (правовладдя); англ. *accession state* – укр. держава, що приєднується до ЄС; англ. *legal certainty* – укр. правова визначеність; англ. *multi-level governance* – укр. багаторівневе врядування тощо. Також під час дослідження виявлено декілька сурядних словосполучень, що опосередковані сполучником *and*, зокрема: англ. *rights and duties law* – укр. права та обов'язки; англ. *law and order* – укр. правопорядок.

Що стосується трикомпонентних термінологічних словосполучень, то у більшості випадків вони були створені з додаванням: прикметник + іменник + іменник (adjective + noun + noun), іменник + іменник + іменник (noun + noun + noun), іменник + прикметник + іменник (noun + adjective + noun), прикметник + прикметник + іменник (adjective + adjective + noun). Також констатуємо структури, що були поєднані шляхом приєднання за допомогою одного або декількох прийменників, а також приєднання опорного терміна (іменника) до сурядного словосполучення. Зокрема: англ. *access to administrative justice* – укр. доступ до адміністративного правосуддя; англ. *dismissal from civil service* – укр. звільнення з державної служби; англ. *adoption of administrative decision* – укр. ухвалення адміністративного рішення; англ. *action of public administration* – укр. діяльність публічної адміністрації; англ. *protection of public interest* – укр. захист публічного інтересу; англ. *implementation of EU law* – укр. імплементація права ЄС; англ. *clear and convincing evidence* – укр. наявність чітких і переконливих доказів; англ. *administrative and judicial regime* – укр. адміністративно-правовий режим; англ. *right to good administration* – укр. право на належне адміністрування; англ. *public security policy* – укр. публічна політика безпеки тощо.

Стосовно чотирикомпонентних словосполучень, то їхня кількість є незначною і вони утворюються за допомогою поєднання: іменник + прийменник + прикметник + іменник + прийменник + іменник (noun +

preposition + adjective + noun + preposition + noun); дієприкметників минулого часу + іменник + іменник + прийменник + іменник (PII + noun + noun + preposition + noun); іменник + іменник + прикметник + іменник (noun + noun + adjective + noun); – іменник + іменник + прийменник + прикметник + іменник (noun + noun + preposition + adjective + noun), зокрема: англ. *review the legality of administrative acts* – укр. перегляд законності адміністративних актів; англ. *coordination of laws, regulations and administrative provisions* – укр. координація законів, підзаконних та адміністративних актів; англ. *to act within the limits of the powers* – укр. діяти в межах повноважень; англ. *directly imputable to the authorities* – укр. безпосередньо стосується органів влади, тощо.

Під час аналізу терміносистеми також ідентифіковано декілька п'яти- та шестикомпонентних словосполучень, які характеризуються прийменниковими та безприйменниковими зв'язками. Зокрема: англ. *bring national public policies into line* – координувати національні публічні політики; англ. *derogation in time of war or other public emergency* – укр. обмеження в період війни або інших надзвичайних ситуацій у суспільстві; англ. *failure of a Member State of the EU to fulfill obligations* – укр. недотримання державами-членами ЄС зобов'язань; англ. *preliminary ruling of the ECJ on interpretation of Union's law* – укр. попередній висновок Європейського суду справедливості ЄС щодо тлумачення права ЄС; тощо.

Терміни-аббревіатури – зручний інструмент функціонування професійної терміноструктури, адже вони скорочують формальний обсяг тексту та зберігають інформативність, сприяють раціоналізації фахової мови, підвищують ефективність тексту у фаховому колі. Англійська адміністративно-правова терміносистема не у цьому винятком, адже формується низкою міжнародних європейських організацій (ЄС, Радою Європи, їхніми органами) та утворень, «законотворча» діяльність яких перевищує декілька сотень тисяч нормативних і нормативно-правових актів. Вибірка показала, що в актах європейського адміністративного права застосовуються як загальноприйняті аббревіатури, так і спеціалізовані різних типів (ініціальні, скорочення за опорними літерами слова,

акроніми). Побудова термінів-абревіатур може здійснюватися за різними типами і залежить від різної кількості скорочень слів-компонентів. Зокрема: англ. *European Union* (EU) – укр. Європейський Союз (ЄС); англ. *Association Agreement* (AA) – укр. Угода про асоціація; англ. *European Administrative Space* (EAS) – укр. Європейський адміністративний простір; англ. *European Free Trade Association* (EFTA) – укр. Європейська асоціація вільної торгівлі; англ. *The Court of Justice* (ECJ) – укр. Європейський суд справедливості, Європейський суд ЄС; англ. *The European Court of Human Rights* (ECHR) – укр. Європейський суд прав людини; англ. *The Organization for Security and Co-operation in Europe* (OSCE) – укр. Організація з безпеки та співробітництва в Європі; англ. *The Official Journal of the European Union* (OJ) – укр. Офіційний вісник ЄС; укр. *The Council of Europe* (CoE); англ. *Treaty on European Union* (TEU) – укр. Договір про Європейський Союз; англ. *The United Nations* (UN) – укр. Організація Об'єднаних Націй, тощо.

Таким чином, зробимо висновок, що прості та складні слова, які мають стійкий і системний характер, значно легше піддаються перекладу, аніж терміни-словосполучення, адже всі компоненти граматично сформовані, що полегшує розкриття смислового значення терміну або встановлення зв'язку між декількома з них. Водночас семантичне значення термінів-словосполучень не допускає жодних неточностей у тлумаченні та перекладі терміну. Англійській адміністративно-правовій терміносистемі притаманне часте вживання термінів-абревіатур, які зазвичай номінують офіційні назви європейських організацій, підприємств та установ, їхніх судових органів, установчих договорів, а також ключових понять зі сфери функціонування єдиного адміністративного (правового) простору.

Так, під час аналізу вибірки англійської адміністративно-правової термінології, що розміщується у Додатку 4 (схема 3), показано, що встановлення способів утворення цієї групи термінів співвідноситься з їхніми структурними особливостями, а саме встановлено: простих термінів (23%),

складних (18%), двокомпонентних (23%), термінів-словосполучень (34%), термінів-аббревіатур (2%).

3.3. Перекладацький аналіз способів відтворення англомовної адміністративно-правової термінології в українському перекладі

Ключовим аспектом відтворення англомовної адміністративно-правової термінології в українському перекладі є питання застосування перекладацьких трансформацій. Результати аналізу наукових досліджень з теорії перекладознавства (зокрема, О. Білоус [13], Л. Бондарчук [16], І. Лощенової [68], В. Карабана [40-42], Т. Курбатової [63], А. Коваленко [49], В. Коптілова [57], І. Корунця [59], С. Максимова [74], А. Мамрака [75], І. Нікішиної [68], О. Селіванової [160], Ф. Циткіної [168] та ін.) свідчать про те, що нині сформовано стійке розуміння сутності та диференційованих підходів до класифікацій перекладацьких трансформацій.

У низці випадків при перекладі безеквівалентної лексики доводиться вдаватися до перебудови структури речення, до лексичних заміन з повною зміною значення вихідного слова або до обох прийомів одночасно, тобто до того, що називається лексико-граматичними перекладацькими трансформаціями.

Так, Т. Курбатова називає перекладацькі трансформації прийомами модифікувального характеру, «... включається в структуру текстового дискурсу обумовлена динамікою його лінійно розгортання. Поняття варіативності відноситься до всіх рівнів мови, мовних форм і структур. Мовна варіативність є основою перекладацької варіативності. При перекладі ступінь варіативності мовної форми зростає при загальній незмінності значення» [63, С. 213-214].

За визначенням О. Селіванової, перекладацька трансформація – це основа більшості прийомів перекладу, яка полягає у зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі [160, С. 201]. Отже, трансформації можуть стосуватися сфери граматики, стилістики та лексики.

Під час перекладу зазвичай використовується низка різних трансформаций, основні з яких, як зазначає Ілько Корунець, це – калькування, конкретизація, узагальнення, синтаксичне уподібнення, граматичні заміни, антонімічний переклад [59, С. 21]. Розглянемо їх детальніше.

Під граматичними трансформаціями необхідно розуміти перекладацькі перетворення, які у процесі перекладу замінюють граматичні форми і структуру одиниць вихідної мови формально нееквівалентними одиницями мови перекладу з метою збереження змістовної відповідності між ними [68, С. 104]. Такі граматичні трансформації полягають у перетворенні структури речення відповідно до норм мови перекладу. Так, до граматичних трансформацій відносять перестановки, заміни, додавання та опущення.

Розглянемо ці та інші (що функціонують в теорії перекладознавства) види та типи перекладацьких трансформацій під час перекладу актів європейського адміністративного права.

Перестановка – це граматична трансформація, внаслідок якої під час перекладу з вихідної мови змінюється: порядок слів у словосполученні чи реченні, у частині складного речення чи самостійного речення в будові тексту. Однією з причин застосування перестановки перекладачем є різниця у системах побудови англійської і української мов, насамперед, йде мова про відсутність в українській мові жорсткого порядку слів, як це існує в англійській. Наприклад: англ. *public law entity* – укр. суб'єкт публічного права; англ. *European Commissioner* – укр. Комісар ЄС; англ. *accession criteria* – укр. критерії вступу; англ. *EU common values* – укр. спільні цінності ЄС; англ. *European Community bodies* – укр. органи Європейського Співтовариства; англ. *European public administration network* – укр. Європейська мережа публічної адміністрації та ін.

Заміна – це перекладацька трансформація, під час якої можуть замінюватися як граматичні одиниці, так і лексичні. До граматичної заміни відноситься:

заміна частини мови (віддієслівні іменники в англійській мові – дієслівна форма в українській; форма прикметника – форма іменника; форма іменника в предикативній функції в англійській мові – дієслово в українській);

заміна членів речення (підмет в англійській мові – додаток в українській; в англійській мові темою є підмет, ремою – група присудка, додаток – українській);

заміна речення (просте – складне; складне – просте; головна частина – підрядна частина; сурядність – підрядність);

синтаксичні заміни в складному реченні.

У теорії перекладознавства до лексичної заміни відноситься:

Конкретизація – це лексична трансформація, унаслідок якої слово ширшої семантики замінюється словом вужчої, «спеціалізованої»: англ. *time* – укр. строк (розгляду справи); англ. *administration* – укр. уряд; англ. *domestic* – укр. національний; англ. *body* – укр. орган влади; англ. *office* – укр. служба; англ. *civil* – укр. цивільний, громадянський, публічний, державний; англ. *life* – укр. життя, строк перебування; англ. *individual* – укр. фізична особа, індивід; англ. *heads of State or government* – укр. глави держав та урядів та ін.

Генералізація – це лексична трансформація, яка передбачає зміну терміна вужчої семантики на термін ширшої: англ. *legislation act* – укр. нормативно-правовий (законодавчий) акт; англ. *public power* – укр. публічна влада; англ. *departmental administration* – укр. відомча адміністрація та ін.

Антонімічний переклад – це комплексна лексико-граматична заміна, яка полягає у трансформації стверджувальної конструкції в негативну (або навпаки): англ. *non-regulatory decision* – укр. індивідуальне рішення; англ. *non-member countries* – укр. треті країни; англ. *non-EU national* – укр. громадянин третьої країни; англ. *non-legislative act* – укр. підзаконний нормативний акт; англ. *adverse effect* – укр. несприятливі наслідки та ін.

Компенсація – це прийом перекладу, коли елементи тексту англійською мовою не мають еквівалентів в українській та еквівалентність перекладу

проявляється не на рівні слів, а речення в цілому. Дуже рідко зустрічається під час перекладу англомовної правової термінології на українську мову.

Додавання – це лексичне збільшення, що обумовлене формальною невиразністю семантичних компонентів словосполучення в англійській мові: англ. *members of administration* – укр. співробітники публічної адміністрації; англ. *competent legal authority* – укр. компетентний орган, створений відповідно до закону; англ. *official inaction* – бездіяльність, визнана законом; англ. *candidate country* – укр. держава-кандидат, що подала заявку (на вступ до ЄС); англ. *absorptive capacity of EU* – укр. спроможність ЄС приймати нових держав-членів; англ. *administrative asset freezing* – укр. замороження активів в адміністративному провадженні; англ. *applicable law* – укр. право, що застосовується та ін.

Опущення – це лексичне зменшення, еліпсис семантично-надлишкових слів, що застосовується з метою уникнення стилістичного навантаження: англ. *conflict of laws* – укр. правова колізія; англ. *to bring national public policies into line* – укр. координувати національні публічні політики; англ. *to act within the limits of the powers* – укр. діяти в межах права; англ. *administration of law* – укр. правозастосування; англ. *Court of Justice* – укр. Суд ЄС та ін.

Окремо необхідно вказати на систематичне використання у тестах з європейського адміністративного права дієслова англ. *shall*, яке слугує не для характеристики майбутнього часу (як зазвичай), а саме як вказівка на модальність дієслова і його обов'язковий характер. Це приклад граматичної трансформації – **ОПУЩЕННЯ** (випущення тих чи інших «зайвих слів» під час перекладу). Під час перекладу на українську мову вказане дієслово найчастіше опускається і речення перекладається у теперішньому часі. Опущення як перекладацький прийом, використовується доволі рідко, проте в актах ЄС та Ради Європи, що аналізуються в магістерському дослідженні, таке дієслово вживається досить часто, зокрема:

англ. *Public authorities shall act in accordance with the law.* – укр. Органи публічної влади **ДІЮТЬ** відповідно до закону;

англ. For the purposes of this code, “public authorities” *shall* be taken to mean.
– укр. Для цілей цього кодексу поняття «орган публічної влади» **ВЖИВАЄТЬСЯ** у такому значенні;

англ. Public authorities *shall* act in accordance with the principle of legal certainty. – укр. Органи публічної влади **ДІЮТЬ** відповідно до принципу юридичної визначеності;

англ. When public authorities are authorised to process personal data or files, particularly by electronic means, they *shall* take all necessary measures to guarantee privacy. – укр. Коли органи публічної влади уповноважені на обробку персональних даних або файлів, особливо електронними засобами, то вони **ВЖИВАЮТЬ** усіх необхідних заходів для забезпечення приватності;

англ. Decisions in response to requests to public authorities *shall be taken* within a reasonable time which can be defined by law. – укр. У відповідь на запити до органів публічної влади рішення **ПРИЙМАЮТЬСЯ** протягом розумного строку, який може бути визначений законом;

англ. The Union *shall* respect cultural, religious and linguistic diversity. – укр. Союз **ПОВАЖАЄ** культурне, релігійне та мовне різноманіття.

англ. Members of the European Parliament *shall be elected* by direct universal suffrage in a free and secret ballot. – укр. Члени Європейського Парламенту **ОБИРАЮТЬСЯ** загальним прямим голосуванням шляхом вільного та таємного голосування.

Необхідно пам'ятати, що основною метою перекладача – передати текст з англійської мови на українську найбільш наближено за семантичним значенням, чітко формулювати думки та речення **при максимально стислій та лаконічній формі, яка характерна** для юридичної термінології. У зв'язку з цим, під час перекладу адміністративно-правової термінології також використовують різні види структурних трансформацій [75, С. 113], зокрема:

- транскрипція – спосіб відтворення терміна відповідно до фонетичного виду в англійській мові;

- транслітерація – передача тексту, написаного за допомогою алфавітної системи англійської мови засобами алфавітної системи української: англ. *administrator* – укр. адміністратор; англ. *management* – укр. менеджмент;
- калькування – передача англійського слова чи словосполучення за допомогою точного відтворення його засобами української мови: англ. *administrative proceeding* – укр. адміністративне провадження; англ. *administrative process* – укр. адміністративний процес; англ. *public administration* – укр. публічна адміністрація; англ. *administrative autonomy* – укр. адміністративна структура; англ. *administrative commission* – укр. адміністративна комісія; англ. *police* – укр. поліція; англ. *politics* – укр. політика; англ. *public interest* – укр. публічний інтерес та ін.;
- описовий переклад – передача слова з англійської мови на українську мову, що здійснюється за допомогою лексикалізованого словосполучення: англ. *codecision procedure* – укр. процедура спільного прийняття рішень; англ. *adopt best practice* – укр. переймати взірцевий досвід; англ. *hard core of the EU* – укр. осередня ЄС; англ. *administrative matters* – укр. питання, що виникають в адміністративній сфері; англ. *evidence based public policy* – укр. публічна політика, що базується на доказах та ін.;
- наблизений переклад (переклад за аналогією) – передача найближчої за значенням відповідності в мові перекладу для лексичної одиниці англійської мови, яка не має в українській мові еквівалентних відповідностей: англ. *administrative supervision* – укр. наглядова функція; англ. *administrative matters* – укр. питання, що виникають в адміністративній сфері; англ. *administrative language* – укр. мова текстів з адміністративної сфери; англ. *bottom-up European integration* – укр. висхідна європейська інтеграція; англ. *lay down guidelines* – укр. приймати настанови та ін.;
- трансплантація іномовних висловів – введення слів та словосполучень у текст перекладу іноземною мовою для надання тексту автентичності: англ. *maladministration* – укр. *maladministration*; англ. *acquis* – укр. *acquis*; англ. *acquis communautaire* – укр. *acquis communautaire*.

Еквівалентний переклад – це відтворення єдності змісту і форми оригіналу засобами іншої мови, що враховує змістову і прагматичну еквівалентність. Оскільки такий переклад має оціночний характер, то варто тлумачити указане поняття як повноцінний переклад. Повноцінність перекладу полягає в передачі для вихідного тексту співвідношення змісту і форми шляхом відтворення особливостей останньої або створення функціональних відповідників цих особливостей [159, С. 97]. Він передбачає рівновагу між цілим та окремим і визначає специфіку твору (змісту і форми). Проте дослівна передача окремих елементів не означає повноцінної передачі цілого, оскільки останнє не є сукупністю цих елементів, а саме її системою. Найвідоміші у теорії перекладознавства рівні еквівалентності ґрунтуються на трьох типах відповідностей знака, установлених у семіотиці: семантичному, синтаксичному та прагматичному [159, С. 97].

Еквівалентний переклад неодноразово було застосовано під час перекладу англomовної адміністративно-правової термінології, зокрема: англ. *access to administrative court* – укр. доступ до адміністративного правосуддя; англ. *administration of legislation* – укр. застосування законодавства; англ. *inalienable rights* – укр. невідчужувані права; англ. *compulsory* – укр. обов'язковий; англ. *administrative responsibility* – укр. адміністративна відповідальність; англ. *conflict of laws* – укр. правова колізія та ін.

Таким чином, під час перекладу текстів актів європейського права було встановлено, що вони полягають у пошуку лексичних еквівалентів у мові перекладу, використанні різноманітних трансформацій (їх поєднання) для досягнення адекватності перекладу.

Під час аналізу вибірки англomовної адміністративно-правової термінології, що розміщено у Додатку 1, встановлено, що іншими способами перекладу термінів є транскодування (0,5%), яке здійснюється шляхом: а) транскрибування; б) транслітерація; в) змішане транскодування; г) адаптивне транскодування, описовий переклад (3%), наближений переклад (3%), перестановка (3%), опущення (3%), конкретизація (0,5%), генералізація (0,5%),

експлікація (0,5), додавання (12%). Еквівалентний переклад було здійснено у 24%, а калькування у 50% випадках. Результати дослідження у Додатку 2.

Схожість

Джерела з Інтернету

975

1	https://pl.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/10/%D0%A1%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96-%D	255 джерел	29.3%
3	https://revolution.allbest.ru/law/01266913_0.html	3 джерела	10.5%
4	https://doaj.org/article/879f99d0377a495d8687d207f5f2906c	20 джерел	9.31%
5	http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2020/tom_1/19.pdf	2 джерела	6.63%
6	https://pl.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D	4 джерела	2.21%
8	https://docs.dtkk.ua/ru/doc/1221.695.2	15 джерел	1.03%
9	http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/viking/db/ftp/univ/mikks/mikks_2013_46_02.pdf	12 джерел	0.94%
10	http://sipl.com.ua/wp-content/uploads/2017/09/%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D1%88%D0%B5%D0%B2%D0%BE	14 джерел	0.86%
11	http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/1274/1/%D0%9A%D0%B0%D1%81%D1%8F%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%...		0.85%
12	http://scc.knu.ua/upload/iblock/f5a/dis_Mohilevskiyi%20L.%20V..pdf	9 джерел	0.71%
13	http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v46/part_2/44.pdf		0.68%
14	http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/AFTOREF/Trykhlub_2014.pdf		0.66%
15	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/78787878/2550/%d0%a1%d1%82%d1%80%d0%b0%d1%88%d0%bd%d0%b0...		0.65%
16	https://sipl.com.ua/wp-content/uploads/2024/01/dis-1.pdf		0.6%
17	http://www.rpo.gov.pl/pliki/12124042030.pdf	10 джерел	0.6%
18	http://academy.gov.ua/pages/dop/138/files/69f7c730-a955-4540-a790-872a75384c89.pdf	2 джерела	0.58%
19	http://plaw.nlu.edu.ua/article/download/147234/148850/323558	2 джерела	0.58%
20	http://www.oask.gov.ua/node/2651	4 джерела	0.57%
21	https://ktpam.kpi.ua/wp-content/uploads/2022/05/Koplik_kursova.pdf	6 джерел	0.55%
22	https://docs.dtkk.ua/download/pdf/1136.951.57		0.54%

23	http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13584/1/Savchuk_29_12_22_Final_na%20druk.pdf	3 джерела	0.5%
24	http://eprints.zu.edu.ua/28640	3 джерела	0.5%
25	http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/15777/1/ON-TP.pdf		0.49%
26	http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/157161/%D0%92%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D0%B9...	7 джерел	0.49%
27	http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/1275/1/%D0%9A%D0%B0%D1%81%D1%8F%D0%BD%D0%B5%D0%BE...	2 джерела	0.49%
28	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/7878787/571/%D0%91%D0%B0%D0%B1%D0%B5%D0%BD%D0%BA...	4 джерела	0.48%
29	https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/61786/1/%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%20%D0%92%D0%B8%D0%...		0.48%
30	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/7878787/936/12.%20%D0%9a%D0%be%D0%bd%D1%86%D1%83%D1%80%2...		0.47%
31	https://instzak.com/index.php/journal/issue/download/6/InstZak-2.2017		0.46%
32	http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/37033/Filosofia%20movy_Konf_6_7_04_2017.pdf?isAllowed=y&...	7 джерел	0.46%
33	http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/13893/%D0%90%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%...		0.46%
34	http://scc.knu.ua/upload/iblock/421/dis_Solodova%20K.Yu..pdf		0.46%
35	http://wydawnictwo.uwm.edu.pl/uploads/documents/czytelnia/prawne/Studia-Prawnoustrojowe-48-2020.pdf	11 джерел	0.46%
36	https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/96608a59-7f97-412b-b344-fcb6da7db926/content	2 джерела	0.45%
37	https://docs.dtkk.ua/ru/doc/1228.294.1	6 джерел	0.45%
38	http://moodle.mdu.in.ua/pluginfile.php/4683/course/overviewfiles/%D0%97%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82%20%...		0.44%
39	https://uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/34244	3 джерела	0.44%
40	https://www.cuspu.edu.ua/images/history/NW_students/zp_pravo/zb-pravo_17.11.2022.pdf		0.43%
41	http://www.nvppp.in.ua/vip/2018/5/tom_3/vip5-3_2018.pdf		0.43%
42	http://www.scc.univ.kiev.ua/upload/iblock/3e1/dis_Melnik%20O.Ya..new.pdf	3 джерела	0.42%
43	http://ir.nmu.org.ua/handle/123456789/157104	2 джерела	0.41%
44	http://comeuoint.rada.gov.ua/fsview/72522.html		0.4%

45	https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/konkurs2019/6-perelik-pitan-na-znannya-spetsialnogo-zakonodavstva-ua	6 джерел	0.4%
46	http://hdl.handle.net/10990/249		0.4%
47	https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/7860		0.4%
48	http://forlan.org.ua/doc/zbirn/NDMNGGN.pdf	3 джерела	0.39%
49	http://litmisto.org.ua/?p=25278	5 джерел	0.39%
50	https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5806/1/shlahovska_d.pdf		0.38%
51	http://parusconsultant.com/396/?doc=.19UOECB65		0.38%
52	https://docsportal.net/613539	8 джерел	0.38%
53	https://suem.edu.ua/sites/default/files/2021-01/sura_zbirnik-tez-dopovidey_2020_maket.pdf	7 джерел	0.37%
54	https://pdfslide.tips/documents/-oe-20170519.html	3 джерела	0.37%
55	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/Conf_Innovac_potencial_PIEP_17_T2.pdf	2 джерела	0.37%
56	http://ir.nmu.org.ua/handle/123456789/157162	8 джерел	0.37%
57	https://dostup.pravda.com.ua/request/99624/response/354439/attach/11/.docx?cookie_passthrough=1	2 джерела	0.37%
58	https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/25783/1/Kozyriatska_magistr.pdf	9 джерел	0.36%
59	https://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/1.pdf		0.36%
60	http://pravoznavec.com.ua/period/chapter/71/593/21232	4 джерела	0.35%
61	http://dspace.cuspu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3847/1/%d0%9d%d0%b0%d1%83%d0%ba%d0%be%d0%b2%d1%96%...		0.35%
62	http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/1110/1/%d0%bf%d0%be%d1%81%20%d0%a4%d0%b0%d1%85%d0%bc	10 джерел	0.35%
63	https://www.giz.de/en/downloads_els/Handbook_by_Alla_Dzhun_UKR.pdf		0.35%
64	https://istu.edu.ua/fileadmin/media/Mizhnarodna_diialnist/HRLAW/03_Pretsedentne_pravo_ESzPL_shchodo_zakhystu_prav_vraz		0.34%
65	http://eKhSUIR.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/11439/Davydenko_fif_2020.pdf?isAllowed=y&sequence=1	3 джерела	0.34%
66	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A12007L%2FTXT	3 джерела	0.33%

67	https://journals.pnu.edu.ua/index.php/apiclu/issue/download/112/54	0.33%
68	https://menr.gov.ua/files/docs/Passporta_KPKVK/2019/%D0%9F%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%20%D0...	0.32%
69	https://mdu.in.ua/Nauch/Konf/2022/zbirnik_materialiv_konferenciji_23.06.2022.pdf	0.32%
70	http://app.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/1-2016.pdf	0.32%
71	http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/15925/1/main_text.pdf	0.31%
72	http://real-j.mtak.hu/16844	7 джерел 0.3%
73	http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Yakushina/d_Yakushina.pdf	0.3%
74	http://ktpam.kpi.ua/sites/default/files/Zbirka_Lydynda_2019.pdf	0.29%
75	http://www.pravoznavec.com.ua/period/chapter/40/249/8688	10 джерел 0.29%
76	https://instzak.rada.gov.ua/uploads/documents/31781.pdf	0.28%
77	http://forlan.org.ua/doc/konf/ConferenceProceedings_29November2019_HIIM_Bakhmut.pdf	0.28%
78	http://nbuv.gov.ua/sites/default/files/disser/disertaciya_zoryanoyi_a.m.pdf	2 джерела 0.28%
79	http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/154401/%d1%81%d0%b0%d0%b2%d1%87%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%...	0.28%
80	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/7878787/2522/%d0%94%d0%b8%d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc_%20%d0...	0.27%
81	https://textarchive.ru/c-1403968-pall.html	0.27%
83	http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/12635	0.26%
84	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/7878787/803/%d0%a2%d0%b0%d1%80%d0%b0%d1%81%d1%8e%d0%ba...	0.26%
85	http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5168/12.pdf?isAllowed=y&sequence=1	8 джерел 0.25%
86	https://zavantag.com/docs/427/index-2017124.html?page=4	0.23%
87	http://irgo.org.ua/mezhdunarodnoe-sotrudnichestvo/perelik-normativno-pravovix-dokumentiv-z-pitan-zdijsnennya-mizhnarodn...	0.23%
88	http://www.marinacastellaneta.it/blog/wp-content/uploads/2019/01/handbook.pdf	2 джерела 0.23%
89	https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/25843/1/Boholii_magistr.pdf	6 джерел 0.23%

90	http://dglib.nubip.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/5693/1/Monogr_Gulak_Golov%201%96j_Savenko.pdf		0.23%
91	https://docplayer.hu/3513379-Az-europai-unio-alapveto-jogok-chartaja.html	6 джерел	0.22%
92	https://ojs.naiu.kiev.ua/index.php/psychped/issue/download/59/17	14 джерел	0.22%
93	https://veche.kiev.ua/journal/2382	4 джерела	0.22%
94	http://pravoznavec.com.ua/period/chapter/87/784/28949	2 джерела	0.21%
95	http://referatu.net.ua/referats/7569/149230	9 джерел	0.21%
96	https://rm.coe.int/1680599369	6 джерел	0.21%
97	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/7878787/2826/%d0%9e%d0%b1%d0%b5%d1%80%d0%b5%d0%bc% 	7 джерел	0.21%
99	http://alive-inter.net/ukr/referat-47152vutup	3 джерела	0.19%
100	https://mir.zavantag.com/pravo/3960/index.html?page=4	3 джерела	0.19%
101	https://series.francoangeli.it/index.php/oa/catalog/view/811/670/4750	4 джерела	0.19%
102	https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/31565/1/%d0%9a%d0%be%d1%80%d1%87%d0%b8%d0%bd%d1%81%d1%8c%d0%ba%...		0.18%
103	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:310:FULL:EN:PDF	4 джерела	0.18%
104	https://mydisser.com/ua/catalog/view/6/343/13504.html	4 джерела	0.18%
105	http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/564/1/270_Naykovi_zapiski.pdf	3 джерела	0.18%
106	https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/1767	6 джерел	0.18%
107	http://eprints.zu.edu.ua/15074/1/aref.doc.pdf	2 джерела	0.18%
108	https://shag.com.ua/teoriya-i-praktika-perekladu.html?page=2	5 джерел	0.18%
109	http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Vilchik/d_Vilchik.pdf		0.17%
110	http://foreign-languages.karazin.ua/resources/e29c57dbb803fa072a579cb5d5ab8879.pdf	5 джерел	0.17%
111	https://legal.bulletin.knu.ua/issue/download/166/133		0.17%
112	https://docsportal.net/66775		0.17%

113	https://mybiblioteka.su/9-107584.html	0.17%
114	https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/8-umoviderzhavniy-ekspert-ekspertnoi-grupi-koordinatsii-vikonan...	0.17%
115	http://www.pravoznavec.com.ua/period/chapter/82/682/26244	3 джерела 0.16%
116	https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/77999	6 джерел 0.16%
117	https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5926/1/60-64-PB.pdf	4 джерела 0.16%
118	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/469/%D0%9F%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%87%D0%B8%	2 джерела 0.16%
119	https://nmetau.edu.ua/file/vidi_perekladu.pdf	0.16%
120	https://m.vk.com/id206109752	3 джерела 0.16%
121	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=901218	5 джерел 0.16%
122	https://www.referat911.ru/Inostrannye-yazyki/zberezhennya-pragmatiki-internetmovlennya-u-perekladi/54128-1470...	4 джерела 0.15%
123	http://www.nsj.gov.ua/files/1507040974170803_1514_PREMS_170x240_CC.pdf	7 джерел 0.15%
124	https://ukurier.gov.ua/media/documents/2022/01/21/_1805-%D1%80.pdf	9 джерел 0.15%
125	http://idpnan.org.ua/files/ponomarova-m.s.-kriminalno-pravova-harakteristika-skladu-zlochynu-postanovlennya-sudde...	5 джерел 0.15%
126	https://rm.coe.int/handbook-administration-and-you/1680a06311	2 джерела 0.15%
127	http://bibl.com.ua/pravo/1284/index.html?page=4	0.15%
128	http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/8/11.pdf	4 джерела 0.15%
129	https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/konferenciya_genderna_29_10_2021.pdf	0.15%
130	http://forlan.org.ua/doc/zbirn/Unin_2018.pdf	5 джерел 0.14%
131	https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2018/2018-5-4/eppd_2018_5_4.pdf	0.14%
132	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/2020/kpk/3.pdf	3 джерела 0.14%
133	http://perspectives.pp.ua/index.php/np/issue/download/156/245	2 джерела 0.14%
134	http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2015.pdf	0.14%

135	https://pravo.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/lap_commentary_web-1.pdf	0.13%
136	http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/16312/1/Konferenciya_04.11.pdf	0.13%
137	https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/196d0e97-37de-4ab4-a709-3871360d6e26/content	0.12%
138	http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/28549/1/%D0%9C%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B5%...	10 джерел 0.12%
139	http://pli.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%A2%...	0.12%
140	http://univer.km.ua/sites/default/files/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B4%D1...	6 джерел 0.12%
141	https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11747/2/%d0%a7%201%d0%97%d0%91%d0%86%d0%a0%d0%9d%d0%...	0.12%
142	https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6232/2022_%d0%9f%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%b...	0.12%
143	https://www.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/83799/3/Bondarenko_koruptsiia.pdf	4 джерела 0.12%
144	http://www.pravoznavec.com.ua/period/chapter/9/1410/51126	8 джерел 0.12%
145	https://www.naiuu.kiev.ua/files/naukova-diyalnist/naukovi-zaxodi/zbirniki/2017/ukr_mova_30112017.pdf	0.12%
146	http://ir.nmu.org.ua/handle/123456789/154395	3 джерела 0.11%
147	http://eprints.cdu.edu.ua/4248/1/konf19.pdf	0.11%
148	http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11411/Vakulenko_Vdalyi_termin.pdf?isAllowed=y&sequence=1	0.11%
149	http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc20/juspradenc20.pdf	5 джерел 0.11%
150	http://eprints.oa.edu.ua/4235/1/98.pdf	0.11%
151	http://vjhr-journal.sk/wp-content/uploads/2020/12/Vyshegrad-5_2019_Tom-3.pdf	0.11%
152	http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/317/1/4.pdf	10 джерел 0.1%
153	http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/17318	2 джерела 0.1%
154	https://media.neliti.com/media/publications/528741-features-of-the-use-of-legal-terminology-8b15d641.pdf	8 джерел 0.1%
155	http://vadnd.org.ua/app/uploads/2020/12/%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82-%D0%96%D0%A3%D0%A0%D0...	9 джерел 0.1%
156	http://pli.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Zbirnyk-%D0%9F%D0%AE2020.pdf	0.1%

179	http://vadnd.org.ua/app/uploads/2021/02/%D0%96%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB-%D0%9D%D0%B0%D1%83%...	0.09%
180	http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2020/1/1-1.pdf	0.09%
181	https://www.law.vnu.edu.ua/_files/ugd/65dd18_60509ccf1e3b4d97bd44d7f13ecf596e.pdf	0.09%
182	http://idpnan.org.ua/files/2021/novitskiy-v.v.-yuridichni-garantiyi-prav-lyudini-porivnyalno-pravoviy-analiz.pdf	0.09%
183	http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2016/4_2016/part_1/4-1_2016.pdf	0.09%
184	https://csk.uz.gov.ua/normative-documentation	2 джерела 0.09%
185	http://dglib.nubip.edu.ua/bitstream/123456789/9475/1/Balanovsca_Ypravlinni_personalom.pdf	0.09%
186	http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/6835/%d0%84%d1%89%d1%83%d0%ba%20%d0%9c%d0%9e%d0%9d%...	0.09%
187	http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Ukraine-eb0e9.pdf	0.09%
188	http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2457/artkytsa_osnovy_vchennya.pdf?isAllowed=y&sequence=1	0.08%
189	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/1117/7.1.pdf	0.08%
190	https://uploads-ssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/62c457d4c39945055f748815_%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%...	0.08%
191	https://mfa.gov.ua/oficijni-dokumenti/plani-ta-zviti/plan-dij-mzs-na-2021-rik	0.08%
192	https://infopedia.su/11xc11e.html	0.08%
193	http://exportstrategy.me.gov.ua/progress/filter/4	0.08%
194	http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9024/Problemy%20svilnoho%20prava%20ta%20pro...	7 джерел 0.08%
195	https://westudents.com.ua/glavy/59718-rozdl-8-mjnarodno-pravova-ohorona-dovklyya.html	0.07%
196	https://univd.edu.ua/science-issue/issue/2143	10 джерел 0.07%
197	https://fpk.in.ua/all-posts/5141-12-kvitnya-v-kievi-direktor-finansovo-pravovogo-koledzhu-gubanova-tamara-oleksijiv...	4 джерела 0.07%
198	https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zminy-do-punktu-4-poriadku-vykorystannia-koshtiv-peredbachenykh-u-s761-2107...	0.06%
199	http://dndi.mvs.gov.ua/files/pdf/dissertation_Kachu%D0%BA_I_A.pdf	0.06%
200	https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8780/1/%d0%9a%d1%83%d0%bb%d1%8c%d1%82%d1%83%d1%80%d...	0.06%

201	https://ev.vue.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/Philisofy.pdf	0.06%
202	http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/17002/1/%d0%a5%d0%bc%d0%b8%d1%80%d0%be%d0%b2%20%d0%86...	0.06%
203	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/12197/1/%d0%a3%d0%ba%d1%80%d0%b0%d1%97%d0%bd%d1%81%80...	5 джерел 0.06%
204	https://mof.gov.ua/en/news/uriad_skhvaliv_strategiiu_reformuvannia_sistemi_upravlinnia_derzhavnimi_finansami_na...	2 джерела 0.06%
205	http://n-auditor.com.ua/uk/novini/kadri/item/50589-%D1%83%D1%80%D1%8F%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9-%...	0.06%
206	https://www.lituanistika.lt/content/92768	10 джерел 0.05%
207	http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/7354/1/%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B4%D0...	0.05%
208	https://epdf.pub/-9d154e641452101588ad8c936897eb1f68903.html	0.05%
209	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/Actualni_problemi/Tezi_14_Act_pr_14.pdf	3 джерела 0.05%
210	http://www.oljournal.in.ua/archive/v5/part_1/8.pdf	2 джерела 0.05%
211	http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/8879/2/monograph-2012.pdf	3 джерела 0.05%
212	https://naub.org.ua/?p=161	0.05%
214	https://gurt.org.ua/news/keywords/%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B4	11 джерел 0.05%
215	https://pl.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%BA%D...	0.04%
216	http://www.archives.gov.ua/Publicat/Visnyk/index.php?43	2 джерела 0.04%
217	http://docplayer.net/51529200-Suchasni-doslidzhennya-z-inozemnoyi-filologiyi.html	2 джерела 0.04%
218	http://navigator.rv.ua/wp-content/uploads/2019/01/2018_STUDIA_PHILOLOGICA.pdf	0.04%
219	http://idpnan.org.ua/files/sudova-apelyatsiya_-3-_48_-_2017_.pdf	0.04%
220	http://www.investplan.com.ua/?n=15&y=2016	10 джерел 0.04%
221	http://www.qdpro.com.ua/ru/document/68468	2 джерела 0.04%
222	http://www.ceslii.knu.ua/images/2017/1_1.pdf	3 джерела 0.04%
223	http://www.lac.lviv.ua/doc/zbirnyk_pravo_konferentsiya_31.01.2012.pdf	0.04%

224	https://www.newroute.org.ua/wp-content/uploads/2023/11/nsn__10.pdf	0.04%
-----	---	-------

225	http://www.moroz.today/book/formula.pdf	6 джерел 0.04%
-----	---	----------------

Джерела з Бібліотеки

9

2	Студентська робота	ID файлу: 1012872552	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	5 Джерело	19.8%
---	--------------------	----------------------	---	-----------	-------

7	Студентська робота	ID файлу: 1011020319	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		1.09%
---	--------------------	----------------------	---	--	-------

82	Студентська робота	ID файлу: 1010368374	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.27%
----	--------------------	----------------------	---	--	-------

98	Студентська робота	ID файлу: 1013123369	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.2%
----	--------------------	----------------------	---	--	------

213	Студентська робота	ID файлу: 1010382308	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.05%
-----	--------------------	----------------------	---	--	-------